

Specifika předškolního vzdělávání v školských vzdělávacích programech internátních MŠ

Kamila Rozehnalová

Bakalářská práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Kamila Rozehnalová, DiS.
Osobní číslo:	H18794
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Specifika předškolního vzdělávání v školských vzdělávacích programech internátních mateřských škol

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium literatury týkající se specifík vzdělávání v různých typech předškolních zařízení.

Vymezení teoretických východisek zaměřených na vzdělávání v internátních mateřských školách.

Příprava metodiky empirické části, stanovení cílů výzkumu a výzkumných otázek.

Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím obsahové analýzy ŠVP internátních mateřských škol.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace a shrnutí výsledků výzkumu, doporučení do praxe mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Gaztambide-Fernandez, R. A. (2009). *The best of the best: becoming elite at an American boarding school*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Knotová, D. (2014). *Školní poradenství*. Praha: Grada.
- Kukla, L. (2016). *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Praha: Grada.
- Mertin, V., & Gillemová, I. (eds.). (2015). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál.
- Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada.
- Pemová, T., & Ptáček, R. (2013). *Soukromá a firemní školka od A do Z: jak založit a provozovat soukromé nebo firemní zařízení předškolní výchovy*. Praha: Grada.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **7. října 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

L.S.

---

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 27. listopadu 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a).
V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 28.2.2021

.....

---

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce má teoreticko-výzkumný charakter. Je zaměřena na předškolní vzdělávání dětí v internátních mateřských školách. Teoretická část se zabývá obecně předškolním vzděláváním. Druhá kapitola je věnována vzdělávacím dokumentům, podle kterých se mateřská škola řídí. Hlavním dokumentem je rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, z něhož vychází školní vzdělávací program pro každou školu zvlášť. V neposlední řadě je zde zmínka i o třídním vzdělávacím programu. Poslední část teoretické práce se orientuje na předškolní vzdělávání v internátních mateřských školách. Na tuto kapitolu následně navazuje praktická část bakalářské práce. První část výzkumu je zaměřena na obsahovou analýzu školních vzdělávacích programů, podle kterých probíhá předškolní vzdělávání v konkrétní MŠ. Druhou část výzkumu tvoří rozhovory s učitelkami, které pracují v těchto zařízeních poskytující internátní péči. Výsledkem práce je interpretace specifik internátních mateřských škol, jako jsou například nepřetržitý provoz mateřských škol, delší pracovní doba učitelek nebo navázání osobitějšího vztahu mezi učitelkou a dítětem.

Klíčová slova: provoz mateřských škol, internátní škola, noční péče dětí, internátní docházka, internátní dítě

ABSTRACT

The bachelor thesis has theoretical-empiric character. It focuses on preschool education of children in a boarding kindergarten. The theoretical part deals with preschool education in general. The second chapter is devoted to educational programs according to which is kindergartens used. The last part is focuses on preschool education in the boarding kindergartens. This chapter is followed by the practical part of the bachelor's thesis. The first part of the practical thesis present a content analysis of school educational documents, according to which preschool education takes place in a particular kindergarten. The second part of the practical thesis is consist of interviews with teachers who work in boarding kindergarten. The result of this bachelor's thesis is to interpret the specifics of the boarding kindergarten which might be for example the continuous operation of a boarding kindergarten, longer working hours of teachers or making personal contact between teacher and children.

Keywords: operation of kindergarten, boarding schools, children's night care, boarding attendance of children, boarding child

Ráda bych touto cestou chtěla vyjádřit velké poděkování své vedoucí práce, paní doc. PaedDr. Janě Majerčíkové, Ph.D. za její odborné vedení práce, cenné rady, vstřícnost a v neposlední řadě čas a ochotu, který mi při tvorbě práce věnovala. Také děkuji všem zúčastněným participantkám, jejichž výpovědi mi byly přínosem v praktické části bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	11
1.1 DÍTĚ PŘED NÁSTUPEM DO MATEŘSKÉ ŠKOLY.....	12
1.2 VÝZNAM PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	12
1.3 LEGISLATIVNÍ ZAKOTVENÍ PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	13
1.4 INSTITUCE PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	14
2 VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY MATEŘSKÝCH ŠKOL	16
2.1 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	16
2.2 TŘÍDNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....	18
3 INTERNÁTNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY	19
3.1 POČÁTKY INTERNÁTNÍCH INSTITUCÍ V ZAHRANIČÍ	19
3.2 INTERNÁTNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY V ČESKÉ REPUBLICE.....	20
3.3 ARGUMENTY K UMÍSTĚNÍ DĚTÍ DO INTERNÁTNÍCH INSTITUCÍ	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
4 VÝZKUM INTERNÁTNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL	25
4.1 CÍLE VÝZKUMU, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	25
4.2 VÝZKUMNÉ METODY	25
4.3 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	25
4.3.1 Charakteristika výzkumných vzorků.....	26
4.4 VSTUP DO TERÉNU.....	27
4.5 TECHNIKA ANALÝZA DAT.....	27
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	28
6 SHRUTÍ VÝZKUMU INTERNÁTNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL	51
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	58
SEZNAM OBRÁZKŮ	59
SEZNAM TABULEK	60
SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

S pojmem internátní mateřské školy se nesetkáváme příliš často. Zvolené téma není zatím zcela probádáno z pedagogického hlediska, tudíž bylo o trochu víc stěžejní získat informace, které by byly relevantní a podnětné v bakalářské práci. Ačkoliv nejsou internátní mateřské školy v České republice novinkou, přesto jich působí poměrně málo, proto není od věci rozšířit si obzory o těchto zařízeních a mít povědomí o tom, že i tyto instituce patří k předškolnímu vzdělávání.

Hlavní cílem bakalářské práce je odhalit možné odlišnosti vzdělávání v internátních mateřských školách. Je brán zřetel jak na vzdělávání dětí předškolního věku v těchto institucích, tak na eventuální změny a jejich přízpůsobení se, kterými prochází nejen pedagogové, ale i samotné děti. V souvislosti s výše uvedeným cílem je kladen důraz i na otázky, které podněcují a upínají se na odchylky a jedinečnosti internátních mateřských škol, např. jaké jsou podmínky pro poskytování internátního provozu nebo jak probíhá režim dne dětí.

Bakalářská práce je rozdělená na dvě velké části. V první – teoretické části jsou obsaženy celkem 3 kapitoly. První z nich je věnována obecnému přehledu o vzdělávání dětí v mateřských školách. Dítě předškolního věku mohou rodiče umístit do různých vzdělávacích zařízení, jež se plně věnují preprimárnímu vzdělávání. Nejběžnější jsou veřejné mateřské školy nebo další instituce, které jsou zaměřené na různé pedagogické směry, jež se odlišují od klasických mateřských škol. Neméně časté je pak vzdělávání dětí v internátních mateřských školách, kde kromě denního provozu poskytují i noční péči. Ať už se jedná o jakékoliv takové zařízení, vždy vychází ze základního pramene, kterým je rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Právě tomuto dokumentu společně s dalšími, díky kterým probíhá vzdělávací proces, je věnována druhá kapitola. Dokumenty tvoří velkou část vzdělávání, bez kterých bychom se v pedagogické praxi neobešli. Poslední kapitola je zaměřena čistě na internátní mateřské školy, ve které je přiblížena funkce těchto zařízení.

Druhou část bakalářské práce tvoří výzkum. Ten je zaměřen na obsahovou analýzu školních vzdělávacích programů konkrétních internátních mateřských škol a následně je doplněna o interview s učitelkami v těchto zařízeních. Z hlediska specifik internátních zařízení pro předškolní vzdělávání jsou vymezena specifika jako nepřetržitý provoz mateřských škol, delší pracovní doba pedagogů nebo navázání osobitějšího vztahu mezi učitelkou a dítětem.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Pro záměrný rozvoj dítěte v pedagogické teorii i praxi se tradičně používal pojem předškolní výchova, s nímž se setkáváme v lidské společnosti od nepaměti. Nicméně s uvedením mezinárodní normy pro klasifikaci ve vzdělávání – ISCED, došlo k vymezení předškolního vzdělávání s indexem 0 (Opravilová, 2016).

Tím se rozumí „*uvedení dětí raného věku do prostředí školního typu*“, jež se uskutečňuje prostřednictvím různých vzdělávacích programů poskytující mateřskou péči (Opravilová, 2016, s. 15).

V této návaznosti se od pojmu předškolní výchova upustilo a nyní již převládá předškolní neboli preprimární vzdělávání. To je charakteristické pro výchovu, vzdělávání a péči u dítěte předškolního roku. Z toho vyplývá, že v sobě zahrnuje aspekty výchovné i vzdělávací, s čímž se pojí dva klasické pojmy – výchova a vzdělávání. Tyto dva termíny jsou chápány odlišně, avšak velmi úzce spolu souvisí, protože na dítě v prostředí mateřské školy působí v různé míře současně. Zároveň tak lze hovořit o výchovně-vzdělávacím působení, jež je vnímáno jako jednotný proces. Ten je založený na poznatcích nejen z teorie předškolní výchovy, ale také z teorie předškolního vzdělávání. Naopak v odborné anglické literatuře se tyto dva pojmy překrývají (Opravilová, 2016).

V obecném slova smyslu má výchova a vzdělávání rozdílnou funkci. Výchova je považována za velmi náročný úkol lidstva, jež trvá po celou dobu života. Na výchově dítěte se podílí především jeho rodiče. Oproti tomu vzdělávání lze chápat jako cílený proces rozvoje v různých oblastech, jež podporujeme především v konkrétní instituci (Opravilová, 2016; Průcha, 2017).

Podle Průchy, Mareše a Walterové (2013, s. 345) je výchova „*proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Různá pojetí výchovy byla ovlivněna sociokulturními podmínkami, odlišnými koncepcemi pojetí člověk, akcentací jednotlivých stránek výchovného procesu.*“

Vzdělávání definuje Průcha (2009, s. 17) jako „*proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj., typicky realizovaný prostřednictvím školního vyučování.*“

Kromě výše uvedených tradičních pojmů se dnes setkáváme i s méně běžným pojmem edukace, který v českých zemích zavedl J. Průcha. Zahrnuje činnosti žáka a učitele – *vychovávání, vzdělávání, učení se* (Šafránková, 2019).

Jedním z hlavních úkolů teorie předškolního vzdělávání je užívané pojmy jasně vymezit, srozumitelně vysvětlit a následně používat tak, aby došlo k jejich správnému porozumění (Oprailová, 2016).

1.1 Dítě před nástupem do mateřské školy

V prvních třech letech života dítěte se více než vzdělávání uplatňuje výchova. Uskutečňuje se v rodinném prostředí, s nímž se dítě setkává a přítomnost rodičů v jeho okolí hraje důležitou roli. Jedná se především přirozené prostředí v úzkém okruhu lidí, což je pro dítě velmi důležitý vliv na následný rozvoj chování. Rodina je brána jakožto jeden z primárních činitelů na působení výchovy dítěte, a to především pro období před nástupem do mateřské školy. To ovšem neznamená, že rodina přestává plnit výchovnou funkci, jakmile dítě nastoupí do mateřské školy. Rodiče dítěte nadále disponují dominantní funkcí při jeho výchově. Umístěním dítěte do zařízení umožňující předškolní vzdělávání pouze doplňujeme rodinnou výchovu a dětem tak nabízí prostor pro další aktivní rozvoj a učení v podobě formálního vzdělávání. Rodiče doprovázejí své děti od počátku jeho života, měly by pro něj působit jako určitý vzor úspěšného jedince. Každému dítěti, které je schopné navštěvovat předškolní vzdělávání by měli rodiče umožnit tento vstup do preprimárního vzdělávání (Geisslerová, 2012; Pemová & Ptáček, 2013).

1.2 Význam předškolního vzdělávání

Hned vedle výchovného rodinného působení na dítě má nezastupitelnou funkci předškolní vzdělávání. Patří mezi počáteční vzdělávání, prostřednictvím kterého dítě získává sociální zkušenosti a základní poznatky o životě v jeho prostředí. Zároveň podporuje a doplňuje rodinnou výchovu o specifické podněty, rozvíjí je a obohacuje. Zajišťuje tak dítěti prostředí s dostatečným množstvím mnohostranných a přiměřených aspektů k jeho aktivnímu rozvoji a učení (Oprailová, 2016).

Termín vzdělávání je již v první kapitole představen. V této návaznosti je potřeba zmínit i předškolní vzdělávání. Jedná se o proces záměrného a organizovaného působení na dítě předškolního věku, jež ho má *rozvíjet, podporovat, směřovat a motivovat k získání tzv. kompetencí budoucího školáka* (Oprailová, 2016, s. 16).

Mateřské školy poskytují předškolní vzdělávání, jež umožňuje samotnému dítěti vytvářet optimální předpoklady pro jeho další životní cestu pro pokračování v dalším vzdělávání. Obsah předškolního vzdělávání není nikterak vázán na konkrétní učivo, což je v některých případech bráno jako přednost, v jiných situacích to pak představuje úskalí. Na základě obsahu má rozvíjet a podporovat individuální možnosti každého dítěte (Opravilová, 2016).

Podle školského zákona „*předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů*“ (Pemová & Ptáček, 2013, s. 68).

1.3 Legislativní zakotvení předškolního vzdělávání

Mateřské školy jsou považovány za jednu z nejdůležitějších institucí vzdělávacího systému. Předškolní vzdělávání je řízeno a koordinováno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Základním normativním pramenem pro vzdělávání dětí v předškolním věku je „Školský zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.“ Školský zákon formuluje cíle a organizaci předškolního vzdělávání, nařizuje postavení mateřských škol, modifikuje jejich zřízení a správní záležitosti. Dříve byly mateřské školy řazeny mezi předškolní zařízení, avšak s novelou školského zákona došlo k úpravě a nyní jsou tyto instituce součástí škol (spolu se základními, středními aj.) (Valenta, 2013).

Dále podléhá vyhlášce č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání. V ní se upravují podrobnosti o předškolním vzdělávání z hlediska podmínek provozu a organizace mateřské školy. Vymezuje minimální a maximální počty dětí ve třídách a zaručuje jejich bezpečnost. Pro státní mateřské školy jsou v ní stanoveny výše úplaty za předškolní vzdělávání. Předškolní vzdělávání není v České republice povinné, nicméně i tak je účast velmi vysoká. Nicméně v této souvislosti je třeba zmínit, že až do konce kalendářního roku 2016 nebylo povinné předškolní vzdělávání dětí v posledním předškolním vzdělávání. To se ale od 1. ledna 2017 změnilo a bylo stanoveno povinné předškolní vzdělávání pro děti v posledním roce před nástupem do základní školy. V případě, že se nejedná o soukromou mateřskou školu, je v posledním roce předškolního vzdělávání stanovena bezplatná docházka dětí. Bezplatná je i v případě udělení odkladu povinné školní docházky (Geisslerová et al., 2012; MŠMT, 2009).

1.4 Instituce předškolního vzdělávání

V 19. století došlo ke vzniku několika institucí, které poskytovaly dětem různé typy péče. Zásahu na tom měla hraběnka Brunswick-Korompová. Mezi nejstarší zařízení patří nalezince, které sloužily pro odložené a nemanželské děti. Dále existovaly sirotčince, jež byly určeny dětem bez rodičů. Poskytovat základní péči pro děti postižené krátkodobými nemocemi mohly dětské nemocnice v podobě sanatoria. Pro dlouhodobě nemocné děti s nevyléčitelnými nemocemi pak byly přiděleny chorobince. Se vznikem dalších zařízení určených pro předškolní vzdělávání je spojován německý pedagog Friedrich Fröbel, který v první polovině 19. století založil první mateřské školy. Ty byly označovány pod pojmem Kindergarten – v překladu dětská zahrádka. První mateřskou českou školou na českém území se stala Mateřská škola u sv. Jakuba v Praze v roce 1867. Ještě před jejím otevřením byl vytvořen a uveřejněn návrh výchovného systému, který si kladl za cíl poskytovat dětem ve věku od dvou do 5 let tělesnou a mravní výchovu (Dvořáková, 2015; Šlégl, 2012).

V dnešní době existuje mnoho možností výběru konkrétní instituce věnující se předškolnímu vzdělávání. Tradiční mateřské školy jsou součástí výchovně vzdělávací soustavy a patří mezi jedny k nejčastějším. Další v pořadí jsou mateřské školy zřízené podle § 16 odst. 9 (mateřské školy se speciálními vzdělávacími potřebami) či lesní mateřské školy. Pro děti s odloženou povinnou docházkou jsou určeny tzv. přípravné třídy základních škol (Splavcová & Vatalová, 2018).

Instituce poskytující předškolní vzdělávání mohou být zřízené různým subjektem, přičemž dle svého provozovatele se odlišují na státní a soukromé. Nejvíce se setkáváme s veřejnými mateřskými školami, které jsou provozovány státem či příslušným krajem, městem nebo obcí (příp. svazkem obcí). Dalším typem jsou pak soukromé, firemní, církevní nebo různé alternativní školy. Mateřské školy patří mezi instituce, jež neposkytují definovaný stupeň vzdělání, protože zaujímá své místo v ISCED na úrovni 0. Nicméně formují předpoklady pro soustavné vzdělávání a podporuje vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základní školy (Kořátková, 2014).

Mateřské školy jsou určeny dětem zpravidla od 2 do 6 let. Přesto se většina mateřských škol snaží vyhovět a přijímat do tříd i dvouleté jedince, avšak pouze za okolností, pokud jim to příslušné podmínky umožňují. Pokračovat a prodloužit si tak předškolní vzdělávání o rok déle mohou i děti starší 6 let, a to v případě povoleného odkladu povinné školní docházky. Ostatně i děti do tří let mohou být umístěny do jiných zařízení, než je mateřská škola. Jsou

jimi jesle nebo dětská skupina. Jesle spadají mezi zvláštní dětská zdravotnická zařízení a jsou pod dohledem MZ ČR. Podléhá zákonu o péči a zdraví lidu a dalšími předpisy ministerstva zdravotnictví (MŠMT, 2009).

Mateřské školy jsou členěny do tříd podle věku dětí. Rozdělení podle věku představují dvě hlavní skupiny - homogenní třídy a heterogenní třídy. V homogenním složení bývá maximální věkové rozpětí dvou let. V jedné třídě tak mohou být např. předškolní děti ve věku od 5 do 6 let, jež se vzdělávají v posledním roce předškolního vzdělávání. Věkově smíšené třídy pak formují heterogenní složení dětí, v nichž jsou děti s větším věkovým rozpětím mezi sebou (Geisslerová, 2012).

2 VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY MATEŘSKÝCH ŠKOL

Souhrn dokumentů a materiálů vymezující cíle, obsah a podmínky vzdělávání, instituce a nástroje, jež se vzdělávání uskutečňuje a možnosti hodnocení je charakteristické pro pojem vzdělávací programy. Mezi ně patří následující dokumenty v souvislosti s předškolním vzděláváním.

- *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*
- *Školní vzdělávací program*
- *Třídní vzdělávací program (třídní plán)* (Zormanová, 2014, s. 68).

Všechny výše zmíněné dokumenty jsou řazeny do dvou úrovní – státní a školní. Mezi státní úroveň patří národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (RVP), jež je společným východiskem pro tvoření dílčích pedagogických dokumentů. Rámcové vzdělávací programy lze klasifikovat podle úrovně vzdělávání na rámcový vzdělávací program pro předškolní, základní, střední a ostatní vzdělávání. Naopak školní úroveň je dána školními vzdělávacími programy (ŠVP), podle kterých je realizováno vzdělávání v konkrétních zařízeních, jež vychází z příslušného RVP. Oba tyto vzdělávací programy jsou veřejně k dispozici všem pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům. V pedagogické praxi se setkáváme ještě s třídním vzdělávacím programem (TVP) (Opravilová, 2016; Valenta, 2013).

2.1 Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) je dnes pro všechny školy samozřejmostí. Tento dokument si vytváří každá škola podle zásad stanovených v příslušném rámcovém vzdělávacím programu. Podle nich se následně uskutečňuje vzdělávání v konkrétní mateřské škole. Hlavním cílem tohoto materiálu je vymezit vize školy, popsat jednotlivé podmínky vzdělávacího prostředí, a především charakterizovat vzdělávací obsah. Soustřeďuje se především na odlišnosti od ostatních mateřských škol. Od RVP PV se ŠVP liší tím, že by měl vyjadřovat pouze ty představy, které je možno uskutečnit a splnit na základě možností a podmínek školního zařízení. Patří mezi formální dokument, tudíž by měl odpovídat jak po obsahové, tak stylistické stránce daným zásadám. Odpovědnou osobou za jeho vydání nese ředitel mateřské školy, nicméně na jeho tvorbě a přesném znění se podílí vždy kolektiv pedagogů školy, nejedná se o tedy záležitost jedince. Jedná se o materiál, který je dostupný

veřejnosti, tzn. ho škola musí publikovat. Uveřejněn musí být na přístupném místě buď tištěné nebo v elektronické podobě (Dostál, 2011; Zormanová, 2014).

Každému rodiči by měl být ŠVP konkrétní mateřské školy představen, příp. je možné s nimi vzdělávací program či jeho části projednávat. ŠVP je nutné po určitém období zhodnotit a následně upravit do novější verze. Pro tvorbu a změny v úpravě ŠVP můžeme vycházet z dostupné metodické podpory. Jedná se o Manuál pro tvorbu ŠVP (někdy zkráceně označován jako Manuál), jež byl sepsán MŠMT. V něm je obsažen ucelený návod, jakou by měl mít dokument strukturu, co by měl obsahovat a v neposlední řadě taky postup, jak ho vytvořit. Celkový rozsah ŠVP však není nikde stanoven (Smolíková, 2005; Splavcová & Vatalová, 2018).

ŠVP musí obsahovat informace, týkající se níže uvedených okruhů:

- *identifikační údaje o mateřské škole*
- *obecná charakteristika školy*
- *podmínky vzdělávání*
- *organizace vzdělávání*
- *charakteristika vzdělávacího programu*
- *vzdělávací obsah*
- *evaluační systém a pedagogická diagnostika* (Splavcová & Vatalová, 2018, s. 40).

Identifikační údaje školy vymezují základní informace, v nichž jsou zahrnuty záznamy o názvu instituce, sídle, možných kontaktů, zřizovatele školy a vedení školy. Mimo jiné zde může být uveden název ŠVP společně se jmény pedagogů, kteří se na jeho tvorbě podíleli a zpracovávali jej. Charakteristikou školy se rozumí lokalita její budovy a přilehlého okolí, následně obeznámení s typem a velikostí školy (např. počet tříd, vnitřní a vnější prostory školy). V této sekci bývají zmíněni partneři školy, se kterými škola spolupracuje či různé projekty, kterých se účastní. Dále je třeba věnovat pár stránek textu samotné charakteristice konkrétního školního programu příslušné školy. Důležité je, aby byl v souladu se záměry RVP PV. Program může být vlastní nebo se škola může hlásit k jinému, již zveřejněnému programu. Vzdělávací instituce by měla tento dokument jasně přestavit, zmínit jeho východiska a uvést filozofii školy. Součástí mohou být vlastní myšlenky, jakým směrem se škola ubírá, na co si klade důraz, o co usiluje a co může dětem nabídnout v rámci vzdělávání.

Také podmínky vzdělávání patří k nezbytným kapitolám ŠVP. Popisují aktuální stav dostupného věcného vybavení, životosprávy, psychosociálních podmínek, organizačního chodu a řízení MŠ nebo personálního a pedagogického zajištění. V neposlední řadě se zde uvádí informace o spolupráci s rodiči dětí. Pro organizaci vzdělávání předkládá ŠVP celkové uspořádání školy i jednotlivých tříd (homogenní versus heterogenní složení třídy, zaměření tříd). Nezbytným údajem v této části je přijímání dětí a jejich zařazování do tříd dle určitých kritérií. Poslední informace tvoří vnitřní režim školy, tzn. program dne. Ten se týká organizačního chodu školy (příchody a odchody dětí, pobyt strávený venku, vyhrazená doba pro stravování či vzdělávání dětí). V případě, kdy škola nabízí doplňkové aktivity a akce po celý rok (oslavy, besídky, výlet, hodiny angličtiny aj.) je nutné tyto činnosti uvést. Vzdělávací obsah neboli učivo, jež má být probíráno učitelem a předkládáno dětem se řadí k podstatné části dokumentu. Mělo by být uspořádáno do uceleného souhrnu v podobě integrovaných bloků, jak jej stanovuje RVP PV. Každá škola si pak sama navrhuje formu a podobu těchto celků. V neposlední řadě je součástí dokumentu pasáž zaměřující se na evaluační systém. Princip evaluace spočívá ve zkvalitnění vzdělávacího působení z předchozích činností a aktivit. Kromě evaluace zde spadá i hodnocení, které je věnováno výsledkům vzdělávání (Smolíková, 2005).

2.2 Třídní vzdělávací program

Pod třídním vzdělávacím programem (dále jen TVP) si lze představit soubor informací, přesněji vzdělávací plán, který obsahuje materiály jednotlivého pedagoga, týkající se vzdělávání v konkrétní třídě. Svou povahou se jedná spíše o pracovní materiály, což znamená, že pro jiné osoby nejsou veřejně dohledatelné. Pokud je ve třídě více pedagogů, měly by se všichni podílet na jeho tvorbě. TVP není nutné si předem vytvářet před začátkem školního vzdělávání, protože by se měl skládat z plánů jednotlivých bloků, které formulujeme a rozvádíme v průběhu vzdělávání. Z toho vyplývá, že učitelé si ho připravují průběžně. TVP nepatří mezi povinné dokumenty, nicméně je vhodné a někdy dokonce potřebné ho zpracovávat. Pojmy třídní vzdělávací program a třídní vzdělávací plán se velmi často zaměňují. V pedagogickém pojetí je možné užívat oba jako synonymum. V souladu s RVP PV je však přednější užití pojmu TVP (Smolíková, 2005; Smolíková 2006).

3 INTERNÁTNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Ve školství České republiky působí kromě mateřských škol s celodenním (nejběžnější forma) nebo polodenním provozem i instituce s nočním provozem, jež se označují jako internátní mateřské školy. Ty poskytují dětem kromě celodenního vzdělávání navíc i noční péči. V internátní mateřské škole je možné zřizovat třídy s celodenním nebo polodenním provozem. „V mateřské škole s celodenním provozem je možné zřídit třídy s polodenním provozem nebo internátní péčí pro děti předškolního věku“ (Valenta, 2013, s. 564).

Internátní mateřské školy jsou takové instituce, do kterých mají rodiče možnost přivést své dítě už v brzkých ranních hodinách nebo pak je sem dát na noc, aby rodiče mohli jít do práce. Ministerstvo školství přímo nepodporuje vznik internátních mateřských škol, ale v případě vzniku této instituce zřízené zřizovatelem (obcí) na základě zvýšené poptávky, pak dochází k podpoře ze strany ministerstva školství v rámci normativního financování a z hlediska reformy financování regionálního školství také počítá s tím, že bude vyšší podpora internátních mateřských škol. To znamená, že na jejich minimální dobu provozu 20 hodin se stát chystá platit tuto dobu přímé pedagogické činnosti, příp. více v závislosti na době provozu těchto internátních mateřských škol. Vlastně neexistuje ani žádný speciální dotační program, který by ministerstvo školství nenabízelo, protože pro tyto školy je určeno veřejné financování, tak jako pro ostatní státní školy. U těchto mateřských škol je hrazen významně rozšířený provoz tak, aby po celou dobu konkrétního provozu bylo možné zajistit přímou pedagogickou činnost. Jedná se spíše o úpravu provozu, prostřednictvím kterého je nutné zajistit, aby vybavení dané školy odpovídalo nárokům provozu, a také potřebám pro děti umístěných v mateřské škole přes noc (Faltýn, 2019).

3.1 Počátky internátních institucí v zahraničí

Předchůdcem institucí zaměřených na internátní provoz byly dětské domovy se školou. První internátní školy byly založeny na konci 19. století ve Spojených státech amerických. Posléze, konkrétně začátkem 20. století se v nich začalo vyučovat podle určitých standardů v daném státě. Zprvu byly tyto instituce určené především indiánským dětem a mládeži, jež ve svém okolí neměli žádné jiné vzdělávací instituce. Mimo jiné sloužily pro sirotky, kteří ztratili své rodiče během války nebo vlivem častých nemocí v dřívější době. Internátní školy byly placené z vlády a poskytovaly je především náboženské společnosti. Na konci 19. století a počátkem 20. století založil Bureau of Indian Affairs (úřad podřízený

Ministerstvu vnitra Spojených států amerických) další internátní školy (Behaghel, 2015; Moris, 2013).

Později do nich docházely i děti rodičů, kteří působili v komunistické straně. Vlivem nedostatku času došlo k jejich umístění do internátních škol. K tomuto využití se následně připojovalo více a více zemí. Do těchto výchovných zařízení se nakonec umísťovaly i velmi malé děti, což nevedlo k dobrému výsledku, už jen proto, že děti byly poměrně brzo odloučeny od matky. Internátní školy procházely v průběhu desetiletí několika změnami, a to po právní a sociální stránce. Výrazné změny nastaly v různých zemích, jejich vládě nebo dokonce v rodinách. Z toho plyne, že internátní školy pro malé děti se vyvíjely a stále vyvíjí z národů (Behaghel, 2015; Moris, 2013).

Internátní mateřské školy se postupně rozšiřovaly do více států, přičemž výjimkou není ani Česká republika. Ještě v tehdejší Československu, tedy v druhé polovině 20. století, fungovaly zprvu celotýdenní jesle, kde rodiče umísťovaly své děti na jeden či více dnů. Hlavním důvodem byla zaměstnanost rodičů, kteří museli chodit do práce, aby dokázali uživit svou rodinu. Postupně přibývalo stále více rodičů, jež neměli zajištěné hlídání pro své potomky. Na základě toho začaly vznikat internátní mateřské školy (Kolinová, 2018).

3.2 Internátní mateřské školy v České republice

V české literatuře neexistuje žádná ucelená publikace, která by se věnovala internátním mateřským školám. V České republice je v současné době šest mateřských škol, které poskytují předškolní vzdělávání s internátním provozem. Internátní provoz funguje buď v celé mateřské škole nebo pak jen v jedné konkrétní třídě. Ministerstvo školství prozatím neprovedlo žádný průzkum, ve kterém by se zaměřovaly na poptávku rodičů k využití internátních mateřských škol. Protože nemají k dispozici žádné odpovědi v podobě sesbíraných dat, vychází pouze ze školské statistiky a výkaznictví z nynějších mateřských škol s internátním provozem, což pro jejich potřeby stačí a zájem o tuhle službu je spíš předmětem zřizovatele (Faltýn, 2019).

Počet mateřských škol s internátní péčí je neustále variabilní, v minulosti bylo o něco víc než současnosti, nicméně všechny neměly plné využití, a proto od internátního provozu upustily. Příkladem toho je internátní mateřská škola Stachova, Praha. I přesto, že na svých internetových stránkách a stejně tak ve školním vzdělávacím programu uvádí tuto službu i nadále, tak z důvodu dlouhodobého nenaplnění dětí přes noc byl tento provoz pozastaven (ŠVP PV Stachova, 2018; Mušínská, 2021).

Také mateřská škola Veslařská, Brno bývala internátní školou, to se ale od roku 2012 změnilo a nyní umožňuje pouze prodloužený provoz. Tato mateřská škola patřila k jedné z nejstarších, protože její vznik se datuje už od roku 1960 (ŠVP PV Veslařská, 2020).

Poslední mateřskou školou, která poskytovala internátní provoz je Mateřská škola U sluníčka - Alešova, Chomutov. Její vznik se traduje už od roku 1914, přičemž budova zprvu sloužila jako jesle. Od roku 1981 do 31. 12. 2003 nabízeli rodičům internátní provoz. Nicméně ten byl o rok později zrušený a fungoval pouze prodloužený provoz do 20:00 hodin. Nakonec však došlo k úplnému přerušení i tohoto provozu a od roku 2005 už je umožněn pouze celodenní provoz jako na jiných běžných mateřských školách (Mateřská škola U sluníčka, Chomutov, 2009).

Níže je uveden výčet mateřských škol s internátním provozem k roku 2021:

- Mateřská škola Bystrouška, Jihlava
- Mateřská škola speciální, Dražanská, Praha
- Mateřská škola Františka Kmocha, Most
- Mateřská škola Přetlucká, Praha
- Mateřská škola Španělská s internátní péčí, Praha
- Internátní mateřská škola, Ústí nad Labem

První nejstarší internátní mateřskou školou je mateřská škola Španělská, jenž je jedna z devíti mateřských škol zřizovaných městskou částí Praha 2. Svou činnost zahájila už v roce 1962, přičemž její předchozí název zněl Závodní dětské jesle a mateřská škola ČSD (Československé dráhy). V minulosti tedy sloužila především pro potřeby zaměstnanců Československých drah, protože už té době většina pracovala v nepřetržitém provozu. Za tímto účelem byl právě zřízen internátní provoz, který funguje až doposud. O pár let později, konkrétně v roce 2005 tuto budovu odkoupila Městská část Praha od dnes již Českých drah. O rok později prošla budova rekonstrukcí a o další dva roky došlo k rekonstrukci venkovních prostorů – zahrady a jejího oplocení. Tato škola je členěna do 5 tříd, přičemž každá se zaměřuje na něco jiného (ŠVP PV Španělská, 2012).

Další institucí poskytující noční péči pro děti předškolního věku je mateřská škola Františka Kmocha, která je v provozu od 12. dubna 1972. Působí v Ústeckém kraji a patří mezi jedno z 15 odloučených pracovišť MŠ Lidická, Most. Dříve fungovaly na Mostecku tři internátní mateřské školy, dnes působí už jen jedna, a to již výše uvedená. Ta je čtyřtřídní a celková

kapacita činí 100 dětí. Jako jediná mateřská škola poskytuje nepřetržitý provoz i o víkendech a státních svátcích (ŠVP PV Františka Kmocha, 2019).

V 70. letech 20. století byla v Praze postavena další mateřská škola Křenická, nicméně v roce 2005 došlo k jejímu přejmenování na mateřská škola Přetlucká. V budově se nachází celkem 4 třídy, přičemž jedna z nich poskytuje nepřetržitý provoz od pondělí do pátku (ŠVP MŠ Přetlucká).

Dále je v České republice Internátní mateřská škola Ústí nad Labem, která začala fungovat od roku 1996. Je rozdělena do dvou tříd – pro děti s celodenní a internátní docházkou. Celková kapacita školy je 50 míst, přičemž přednost při přijímání dětí mají ty, jejichž rodiče vyžadují internátní péči. Internátní třída se prezentuje pod názvem ‘‘Modrá mašinka’’ a třída s celodenním provozem je pojmenovaná ‘‘Žlutá mašinka’’ (Internátní mateřská škola Ústí nad Labem).

Mateřská škola speciální Dražanská v Praze umožňuje internátní docházku výhradně dětem se speciálně vzdělávacími potřebami. V mateřské škole jsou dvě třídy, přičemž na jednu třídu může připadat až 15 dětí. Celková kapacita tak činí 30 míst (ŠVP MŠ Dražanská).

Naopak nejnovější internátní mateřskou školou se stala mateřská škola Bystrouška v Jihlavě, která byla zprovozněna v září roku 2019. Jedná se o detašované pracoviště MŠ a SPC Jihlava. Zvýšená poptávka převažovala nad nabídkou předškolního vzdělávání dětí ve městě Jihlava. Také nedostatečná kapacita v jiných mateřských školách v okolí Jihlavy přispěla k vybudování MŠ Bystrouška. V kraji Vysočina je to jediná mateřská škola, která poskytuje internátní provoz pro děti předškolního věku. Tato mateřská škola byla postavena primárně pro děti rodičů, kteří pracují ve společnosti BOSCH DIESEL, s. r. o. O tom svědčí i fakt, že byla uzavřena a sepsána dohoda mezi mateřskou školou a firmou, která stanovila vymezení pro 75 míst dětí zaměstnanců z celkové kapacity, která činí 100 míst. Kromě zaměstnanců firmy BOSCH mohou tuto službu nočního provozu využívat i rodiče dětí pracující v jihlavské nemocnici. Protože nedošlo k naplnění vyhrazených kapacit pro děti zaměstnanců společnosti BOSCH, mohou tuto internátní mateřskou školu využívat i ostatní rodiče z Jihlavy (Hronová, 2020; Zelníčková, 2020).

Mateřská škola Bystrouška je členěna na 4 třídy, ale pouze jedna z nich je zastoupená dětmi, jejichž rodiče využívají internátní péči. Internátní třída se nazývá Liščata a její kapacita činí 25 dětí, přičemž 15 z nich jsou pravidelně přítomny i na noční provoz. Zbylé děti využívá noční provoz nepravidelně v závislosti na okolnostech. Nicméně zbylé tři třídy mají také své využití – fungují s prodlouženým provozem. Velká část rodičů preferuje možnost vyzvednout si své dítě až večer, tedy kolem 18. hodiny. Jedná se například o rodiče pracující

na krajském či městském úřadě, jejichž otevírací doba končí pozdě odpoledne (Hronová, 2020).

3.3 Argumenty k umístění dětí do internátních institucí

Většina dětí navštěvuje internátní školy z důvodu časového vytížení rodičů. Většinou nemají čas z důvodů pracovních povinností, tudíž se jim nejsou schopno věnovat naplno, a proto využívají těchto institucí. Noční provoz internátních mateřských škol zajistí dětem adekvátní prostor a podmínky. Rodiče se tak nemusí stresovat, kde umístí jejich dítě během směny. Ne všechny děti navštěvující internátní mateřské školy využívají internátního provozu. Někteří rodiče oceňují prodloužený provoz těchto zařízení, protože mohou vyzvednout své dítě až večer, tedy kolem 18. hodiny. Jedná se například o rodiče pracující na krajském či městském úřadě, jejichž otevírací doba končí pozdě odpoledne. Jeden z rodičů v Morisově studii (2013) říká: *„Myslím si, že tyto instituce jsou vhodné pro děti, protože u nich pomáhají podporovat samostatnost“*.

Nicméně pak jsou zde rodiče, kteří si velmi cení času, který mohou strávit doma s dítětem a internátní školy jsou pro ně tabu. Podle nich je nelidské mít dítě, za kterého neberou zodpovědnost a místo toho ho umístí do internátní mateřské školy. Tito rodiče si uvědomují svou roli rodičovství, která nemůže být v žádném případě nahrazena internátní školou v brzkém věku (Moris, 2013).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM INTERNÁTNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL

Empirická část bakalářské práce je zaměřena na obsahovou analýzu školních vzdělávacích programů internátních mateřských škol v České republice a následně je doplněna rozhovory s učitelkami konkrétních internátních mateřských škol. Praktická část tedy předkládá výsledky na základě kvalitativně orientovaného výzkumu.

4.1 Cíle výzkumu, výzkumné otázky

Hlavním výzkumným cílem je odhalit možné odlišnosti vzdělávání v internátních mateřských školách.

Z hlavního výzkumného cíle pak vycházejí dílčí výzkumné cíle:

- Popsat, jak probíhá režim dne dětí v internátních mateřských školách.
- Odhalit podmínky pro pobyt dětí v internátních mateřských školách.

Z výše uvedených výzkumných cílů jsou dále zformulovány výzkumné otázky. Hlavní výzkumná otázka zní: Jaké jsou odlišnosti předškolního vzdělávání v internátních mateřských školách? Na základě cílů výzkumu jsou stanoveny další výzkumné otázky:

- Jakým způsobem probíhá režim dne dětí v internátních mateřských školách?
- Jaké jsou podmínky pro pobyt dětí v internátních mateřských školách?

4.2 Výzkumné metody

Pro praktickou část byly zvoleny dvě výzkumné metody. Jako první jsme zvolili obsahovou analýzu textu. V tomto případě se jednalo o analýzu školního vzdělávacího programu konkrétní internátní mateřské školy. Druhou metodou bylo polostrukturované interview. Ten byl realizovaný s učitelkami pracující v internátních mateřských školách.

4.3 Výběr výzkumného vzorku

Výběr výzkumného vzorku pro výzkum byl cílený na školní vzdělávací programy internátních mateřských škol. Jedná se konkrétně o tyto dokumenty:

- ŠVP MŠ Bystrouška
- ŠVP MŠ Přetlucká
- ŠVP MŠ Františka Kmocha
- ŠVP MŠ Španělská

Následně byl tento soubor dokumentů doplněn o polostrukturované interview. V tomto případě se jednalo o 9 participantů, které představovaly učitelky v konkrétních internátních mateřských školách.

4.3.1 Charakteristika výzkumných vzorků

Pro praktickou část práce jsme použily dva výzkumné vzorky. První metoda představovala obsahovou analýzu. Celkem jsme analyzovali čtyři školní vzdělávací programy internátních mateřských škol. První dokument představuje školní vzdělávací program mateřská škola Bystrouška s názvem *“Podej mi ruku”* pod záštitou Mateřské školy a Speciálního pedagogického centra Jihlava. Program byl zpracován podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání s účinností ode dne 30. 8. 2018. Poslední aktualizace byla provedena dne 1.9. 2020. Druhým dokumentem byl školní vzdělávací program mateřské školy Přetlucká pojmenovaný *“S lehkostí motýlka společně rozplétáme složitosti světa”*. Dokument byl vytvořen ve spolupráci s celým týmem zaměstnanců pod vedením ředitelky MŠ už na přelomu roku 2004/2005. Na základě návrhů proběhlo několik aktualizací. Poslední projednání pedagogickou radou proběhlo 24.8. 2020 a nabyl tak účinnosti od 1. 9. 2020. Třetím dokumentem určený pro předškolního vzdělávání byl školní vzdělávací program mateřské školy Františka Kmocha nesoucí název *“Večerníček čaruje”*. Platnost dokumentu byla stanovena na tři roky, počínaje roku 2019 do roku 2022 s pravidelnou aktualizací na základě evaluační činnosti dílčích ŠVP. Naposledy byl vzdělávací program byl aktualizován 31. 8. 2019 ve spolupráci s ředitelkou a týmem pedagogických pracovníků v mateřské škole a vešel v platnost od 1. 9. 2020. Posledním dokumentem pro obsahovou analýzu byl školní vzdělávací program mateřské školy Španělská.

Vzdělávací programy byly rozsahově i obsahově podobné. Všechny dokumenty během jejich vytváření vycházely z rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Struktura kapitol tak byla vždy zachována podle tohoto zdroje. Rozsah všech dokumentů přesáhl více než 30 stránek, což byl minimální počet stran jednoho z programu. Zbylé tři dokumenty obsahovaly z hlediska rozsahu kolem 60 stran textu.

Jak již bylo zmíněno výše, obsahová analýza školních vzdělávacích programů byla doplněna o interview s učitelkami internátních mateřských škol. Jednalo se celkem o 9 učitelek z celé České republiky. Tyto učitelky pracují v těchto zařízeních ve městech jako Praha, Jihlava nebo Most. Všechny zúčastněné participantky splňovaly odpovídající pedagogické vzdělání

pro jejich působnost. Některé učitelky byly v praxi již řádu let, jiné v kratším časovém úseku.

4.4 Vstup do terénu

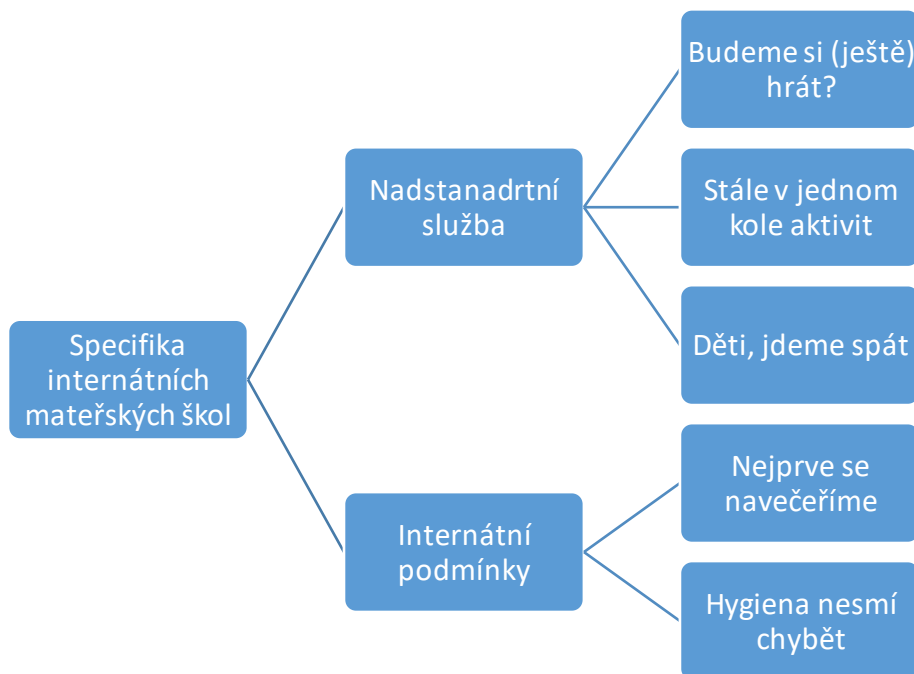
Školní vzdělávací programy se mi podařilo získat z webových stránek internátních mateřských škol. Dokumenty jsem postupně zpracovala a uvedla do výsledků k praktické části bakalářské práce. Následně jsem prostřednictvím e-mailu oslovila všech šest mateřských škol s nočním provozem, jež působí v České republice. Na základě emailové komunikace jsem požádala učitelky pracující v těchto předškolních institucích o spoluúčast na výzkumu (viz příloha č.1). Protože jsem se dočkala pouze jedné zpětné vazby, bylo třeba oslovit zbytek internátních mateřských škol telefonicky. Teprve po telefonické domluvě jsem si s učitelkami stanovila termíny k realizaci interviewu a následně jej uskutečnila. V průběhu domlouvání termínů jsem všem učitelkám poskytla informovaný souhlas o vedení rozhovoru, pod kterým se zapsaly k několika nezbytným náležitostem, týkající se např. o nahrávání rozhovoru, použití jejich odpovědí formou citování do výzkumu a další. Ještě před zahájením samotného dotazování byly učitelky obeznámeny s mým tématem bakalářské práce a nastínila jsem jim okruhy otázek. Průběh rozhovoru byl zaznamenáván na diktafon. Bohužel mi současná pandemická situace neumožnila provést rozhovory osobně, proto všechny proběhly buď přes Skype anebo po telefonu.

4.5 Technika analýza dat

V obou případech analyzování získaných dat bylo použité otevřené kódování. Všechny čtyři uvedené školní vzdělávací programy internátních mateřských škol jsem si několikrát přečetla. Analýze školních vzdělávacích programů jsem se věnovala komplexně, abych mohla zachytit co nejvíce odchylek a jedinečností ve vzdělávání. Největší odlišnosti vykazovaly kapitoly jako podmínky vzdělávání a organizace dne. Na základě těchto tří oblastí jsem vytvořila pracovní kódy, z nich vyvodila podkategorie a nakonec příslušné kategorie. Protože školní vzdělávací programy vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, mohli jsme předpokládat, že z analyzovaných dokumentů se nemusí vynořit data, které by odpovídaly na výzkumné cíle. To se v závěru analýzy částečně potvrdilo, nicméně dalo se to předpokládat, proto byl výzkumný vzorek doplněn o rozhovory s učitelkami z internátních mateřských škol. Na základě přepsaných interviewů jsem si stanovila pracovní kódy a z nich potom vyvodila významové kategorie.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

V této části bakalářské práce se věnuji jak výsledkům obsahové analýzy školních vzdělávacích programů, tak výsledkům z uskutečněných interviewů s učitelkami internátních mateřských škol. Výsledky obsahové analýzy pro lepší přehlednost uvádím níže v podobě schématu. Pod ním se zabývám podrobné interpretaci získaných dat.

Obrázek 1: Schéma významových kategorií získaných z ŠVP

Nadstandardní služba

Každá mateřská škola může mít své zaměření podle kterého se odvíjí její vzdělávání. V současné době existuje mnoho přístupů, které se nějakým způsobem odlišují od běžné mateřské školy. K těmto přístupům patří např. Montessori pedagogika nebo program “škola podporující zdraví” pod záštitou příslušné mateřské školy. Internátní mateřské školy jsou charakteristické tím, že umožňují dětem přespávání i v nočních hodinách. Právě tato služba hraje pro rodiče klíčovou roli, pokud pracují na směnný provoz. Internátní péče je poskytována buď ve všech třídách mateřské školy nebo minimálně v jedné z nich. „*Na MŠ Bystrouška je navíc internátní provoz s přespáním dětí.*“ (ŠVP 1)

„*Čtvrtá třída je internátní s nepřetržitým provozem od pondělí 5:00 do pátku 17:00 hodin.*“ (ŠVP 2)

„*Pro internátní docházku dětí je provozní doba od 6:00 do 18:00 hodin.*“ (ŠVP3)

„Naší předností je prodloužený a internátní provoz.“ (ŠVP 4)

Všechny analyzované dokumenty se zmiňují o provozu mateřské školy. Jejich režim fungování spočívá nejen během dne, ale také v nočních hodinách. Internátní mateřské školy vynikají právě v tom, že rodiče tam mohou umístit své děti i na noc. Děti tam můžou být pouze jednu noc, nebo i několik dní po sobě, protože internátní mateřské školy zabezpečují nepřetržitý provoz od pondělí do pátku. S noční péčí o děti předškolního věku souvisí podmínky, které je třeba přizpůsobit tomu, aby tam děti mohly strávit noc.

Internátní podmínky

V rámci internátního provozu je třeba dbát na vytvoření určitých podmínek. V návaznosti na delší pobyt strávený v mateřské škole je nutné docílit určitých kritérií, aby internátní provoz byl účelně využit.

Nejprve se navečeříme

S nepřetržitým provozem v mateřské škole je třeba vzít v úvahu i zajištění stravování. To je zabezpečeno stejným způsobem jak ostatní jídla během dne.

„Ve večerních hodinách mají děti k dispozici jednotnou stravu - teplou večeři, a dále podle chuti – ovoce, müsli, mléčné výrobky.“ (ŠVP 2)

Z režimu dne ve zbylých mateřských škol s internátním provozem vyplynulo, že večeře bývají dvě. První je ta hlavní, která většinou bývá ještě před tím, než si rodič může vyzvednout své dítě v rámci prodlouženého provozu. Orientačně se tato doba pohybuje kolem 18:00 hodiny. Druhá večeře je rozvážena přibližně o hodinu až dvě později, přičemž obsahuje pouze malou porci v podobě ovoce či zeleniny, jogurtů nebo jiných mléčných výrobků.

Hygiena nesmí chybět

Nezbytnou součástí životosprávy je hygiena. Ta přichází na řadě po obědě v rámci čištění po obědě. Kromě čištění zubů před odpoledním odpočinkem je důležité u dětí dbát na vyčištění zubů i po večeři, tedy před spánkem.

„S ohledem na internátní provoz si děti s internátní docházkou čistí zuby ve školce pravidelně.“ (ŠVP3)

Čištění zubů není jediná činnost, která spadá k hygienickým návykům dětí. V případě přítomnosti dětí na noční provoz je nepřípustné jít do postele bez umytí. K tomuto účelu

slouží sprchy, které jsou umístěny v prostorách umyváren nebo vedle toaletní místnosti. Během hygieny se snaží dohlížející personál o maximální soukromí dětí.

Děti, jdeme spát

Poskytnout místo pro přespávání dětí v mateřské škole s sebou přináší i zajištění adekvátního spacího prostoru a vybavení. To neplatí jen v rámci odpoledního odpočinku či spánku, ale i pro případné nocování. Všechny internátní mateřské školy používají k tomuto účelu lehátka. Velkou roli pak hraje to, v jakém prostoru se spánek realizuje. Některé to mají v rámci herního koutku, jiné přímo v ložnicích.

„Vybavení pro odpočinek a spánek dětí (lehátka) jsou přizpůsobeny antropometrickým požadavkům, odpovídají počtu dětí, jsou zdravotně nezávadné a bezpečné, a jsou estetického vzhledu.“ (ŠVP1)

„V internátní třídě je pro děti na noční spaní vytvořeno zákoutí stabilních dřevěných estetických postýlek, kde každé dítě má svoje místo i poličku na ukládání osobních věcí.“ (ŠVP 2)

„Ložnice jsou vybaveny lehátky pro odpolední odpočinek, který přizpůsobujeme konkrétním potřebám dětí. Na noční ložnici máme dřevěné postýlky vhodné pro pohodlný noční spánek.“ (ŠVP 3)

„Odpočinek a spánek se uskutečňuje v samostatných ložnicích a relaxačních koutcích podle individuálních potřeb jednotlivých dětí.“ (ŠVP 4)

Budeme si (ještě) hrát?

S režimem dne nesouvisí pouze strava a ubytování dětí v mateřské škole, ale velkou roli v něm hrají různé aktivity, které jsou zařazeny v předškolním vzdělávání. Tak, jako v běžné mateřské škole, jsou i v těch internátních začleněny řízené činnosti nebo spontánní hry.

„Poměr spontánních a řízených činností je v denním programu vyvážený, děti mají dostatek prostoru pro spontánní hru, aby ji mohly dokončit, nebo v ní později pokračovat. (ŠVP1)

„Denní program umožňuje rovnoměrné střídání spontánních a řízených činností.“ (ŠVP2)

„Řízené činnosti – možnost uplatnění v průběhu celého dne (nejvíce v dopoledních hodinách). Spontánní hry – uplatňují se od příchodu do školy do večerních hodin s prostorem pro individuální činnosti.“ (ŠVP3)

„Poměr spontánních a řízených činností je v denním programu vyvážený. Děti mají dostatek času i prostoru pro spontánní hru, aby ji mohly dokončit nebo v ní později pokračovat.“
(ŠVP4)

Z výše uvedených úryvků lze vypožorovat, že řízené činnosti převažují v dopoledních hodinách, zatímco odpolední a večerní doba je věnována volné hře. Děti si tak mohou samy zvolit dle jejich preferencí, s čím si budou hrát. Řízené i spontánní činnosti mohou probíhat jak ve vnitřním prostředí mateřské školy, tak i v externích prostorech. Ve všech internátních mateřských školách si kladou velký důraz na to, aby děti strávily minimálně jednu hodinu venku dopoledne a druhou odpoledne. V nich jsou zahrnuty nejčastěji aktivity na školním hřišti nebo na zahradě. Školní hřiště je poměrně často využíváno pro své pískoviště, skluzavky, houpačky, kolotoč či prolézačky. Kromě této široké nabídky jsou k dispozici i další přenosné pomůcky uložené v zahradním domku – branky, švihadla, koloběžky, odrážedla, míče a další. Během této doby dochází k různým aktivitám, díky nimž děti vykonávají pohyb. Právě prostřednictvím pohybu lze děti vést k nějakým koníčkům či zálibám, proto by neměl být v průběhu dne vynechán. Ve všech mateřských školách nechybí sezónní aktivity jako jsou bruslení, plavání nebo lyžování v rámci lyžařského týdenního kurzu. Kromě toho se děti zapojují i do dalších činností, prostřednictvím kterých posilují pozitivní vztah k přírodě. To je zařízeno díky vyhrazenému políčku na zahradě. Na něm děti s pomocí učitelek zasévají a pečují o rostoucí zeleninu. Enviromentální výchova nemusí být podporována jen venku, ale také ve třídě. V ní je vytvořen environmentální koutek, kde se děti seznamují s rostlinami a zároveň se zvířátky, o které pečují. Samozřejmě je třeba vzít v potaz, že ani jedno z výše uvedených nabízených vzdělávacích procesů nepokryje tu dobu, kterou musí dítě strávit v mateřské škole, než si ho vyzvedne někdo z rodičů. Spadá sem například rozvoj řečových schopností prostřednictvím logopedického cvičení nebo pak výuka cizího jazyka. Většinou se jedná o anglický nebo německý jazyk. Dále přichází na řadu spousta dalších, doplňujících aktivit. Ty mohou, ale nemusí být součástí školních vzdělávacího programu. Ve velké míře se jedná převážně o doprovodný program, kde spadají různé akce, kterých se děti účastní nebo návštěvy kulturních akcí. Také se sem řadí výlety či exkurze, díky kterým si děti osvojují nové znalosti.

Stále v jednom kole aktivit

Existují internátní mateřské školy, které se mohou pyšnit aktivitami, které žádné jiné mateřské školy nenabízí.

„Vodní svět - do plánů tříd jsou pravidelně zařazovány aktivity jako saunování, perličková koupel.. Každá třída má určený rozvrh těchto aktivit, tak aby byly účelně a plně využity.“
(ŠVP1)

V tomto případě se jedná o ojedinělou možnost využít vířivky přímo v mateřské škole.

V následující části budou uvedeny výsledky získané z interview a jejich interpretace. Výsledky jsem pro lepší přehlednost uvedla do následující tabulky.

Tabulka 1: Významové kategorie získané z interviewů

Kategorie	Charakteristika kategorie	Ukázka z interviewu
Krok učitelek do (ne)známého prostředí	Předchozí pozice, směnný provoz pedagogů, nepřetržitý provoz mateřských škol	„Já jsem první roky ve školce pracovala jako mentor.“
Internátní děti	Tištěná evidence dětí, elektronická forma docházky, čárkování	„My máme takový plachty docházkový, je tam 5-6 kolonek.“
Ve škole jako doma	Čas strávený s dětmi, adaptace dětí, domácí prostředí	„A potom dál už to probíhá víceméně spíš jako doma.“
Učitelky jako mámy	Individuální přístup k dětem, přizpůsobení se podmínkám, přátelštější vztah mezi učitelkou a dítětem	„My říkáme babičko-maminka, chovají se k těm dětem jakoby víc jak babičky anebo maminky.“
Domů se spát nejde	Pocit bezpečí a jistoty, nocování jako odměna, vlastní iniciativa dětí	„Dokonce pár dětí měly noční spaní ve školce slíbené jako odměnu od rodičů.“
Životní rozhodnutí rodičů	Názory učitelek na internátní mateřské školy, práce na úkor dítěte, pádný důvod umístit dítě do mateřské školy na noc	„Tak já bych ráda řekla, že ne, ale nikdy nevím, v jaké situaci se ocitnu.“

Krok učitelek do (ne)známého prostředí

V první kategorii bych chtěla představit své participantky, protože internátní mateřské školy nejsou v České republice příliš rozšířené. Proto jsem se jich dotazovala na předchozí

zaměstnání a jak se k této stávající pozici dostaly. Pro všechny učitelky v celodenním provozu je nutné vystudovat pedagogickou školu, přičemž tomu tak je i v případě role učitelky z internátních mateřských škol. Zrovna jedna z participantek se učitelkou v mateřské škole s internátním provozem stala po vystudování na pedagogické fakultě... „*No já jdu rovnou ze školy, takže nikde jinde jsem zatím neměla možnost být.*“ (U7) Tato učitelka tudíž ještě nepůsobila v žádné jiné mateřské škole, což se nedá říct o ostatních participantkách. Zhruba v první polovině případů se jednalo o učitelky, které z klasické mateřské školy právě do té stávající. „*Byla jsem na jiný školce, na celodenní školce jako učitelka.*“ (U1)

„*No je to moje první s internátním provozem, ale předtím jsem už 8 let byla v klasické mateřské škole, tedy bez internátního provozu.*“ (U3)

„*Je to pro mě první internátní a předtím jsem byla v normálně v klasický školce a ještě teda i na základní škole. Vlastně 5 nebo 6 let jsem byla na základní škole a pak jsem šla do mateřský školy.*“ (U5)

„*Určitě ano, určitě už jsem byla už v běžné mateřské škole, ale nyní v této internátní mateřské škole jsem 21. rokem.*“ (U8)

Z výpovědí je patrné, že všechny tyto participantky pracovaly už dříve jako učitelky, avšak na běžných mateřských školách. Otázkou pak je, co vedlo k tomu, že přešly z běžné mateřské školy do té s internátní péčí. Důvodů může být hned několik, protože člověk je strůjcem svého štěstí, díky kterému narazí na několik pracovních nabídek, jež se mu naskytanou. Právě jedna z učitelek je toho jasným příkladem. „*Vlastně jsem dostala nabídku, jestli bych sem nechtěla jít dělat vedoucí.*“ (U1) Participantka nabídku přijala, ale v případě, že by se s tím přechodem nevypořádávala dobře, měla otevřené dveře i do školky, ze které odešla. „*Pokud bych to nedávala, nezvládala, můžu se vrátit zpátky na své pracoviště. Tam jsem dělala zástupkyni ředitelky.*“ (U1) Ve výše uvedené výpovědi je patrné, že učitelka si sice nepolepšila v pracovním uplatnění, což ale neznamená, že klesla o úroveň níže. Je třeba brát v úvahu, že k tomu mohou spět různé důvody, které mohou být i osobního charakteru. To mohla potvrdit i další z participantek. „*Převrátil se mi život, a tak jsem jednu etapu ukončila a druhou začala, takže jsem se i přestěhovala a tady bylo volné místo.*“ (U8) Učitelka se vůbec nepídila po tom, aby pracovala v mateřské škole s nočním provozem, ale protože dostala tuto příležitost, tak toho využila. Kolikrát jsme nuceni svou práci změnit kvůli změně bydliště či nějaké jiné, mnohdy rodinné situaci.

Ačkoliv se to nestává běžně, je třeba si uvědomit i fakt, že po vystudování jakékoliv školy máme sice titul a školu, ale nedaří se nám najít práci ve svém oboru a uplatnit tak své znalosti

a dovednosti. S touto životní zkušeností se ztotožňuje i jedna z participantek. „*Já jsem první roky ve školce pracovala jako mentor, pro německy mluvící děti a začalo mě to bavit, tak jsem si řekla, že možná je to cesta a vlastně jsem studovala dálkově a až potom jsem ještě pokračovala další 4 roky ve školce už jako učitelka. Takže vlastně až potom jsem si dodělala vysokou školu, druhou (smích) a dodělala jsem si pedagogický titul.*“ (U3) Participantka se učitelkou stala teprve na základě práce s dětmi, ačkoliv předtím vystudovala úplně něco jiného. Právě díky předchozí práci se rozhodla pro dostudování pedagogické vysoké školy. Abychom to vzali i z té druhé stránky, tak kromě výše uvedených důvodů se v pedagogické sféře participantek objevovaly jiné pracovní nabídky, díky nimž došlo ke kariéernímu růstu. Došlo tak k pracovnímu posunu, kdy se z asistentky staly učitelky. Právě druhá část výpovědi spočívala v tom, že učitelky přešly do internátní mateřské školy z pozice asistentky ze speciálně pedagogické školy, v nichž se věnovaly dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

„*Pro mě je tohle první internátní mateřská škola, já jsem předtím dělala asistentku v mateřské škole s dětmi se specifickými vzdělávacími potřebami.*“ (U4)

„*Já jsem už učila předtím dva roky na speciální školce, než jsem šla sem.*“ (U6)

„*Působila jsem i v jiné MŠ, zde jsem již 35 let. Jsem speciální pedagog v logopedické třídě až později se zřídila na škole internátní třída.*“ (U9)

Právě možnost polepšit si nebo dostat lepší pozici může být dostatečnou motivací vrátit se do prostředí, které je jedincům již známé. Takto to vysvětluje i jedna z participantek. „*No já jsem tam působila jako ta asistentka, kde jsem začínala po škole, když jsem hledala práci a potom když jsem odcházela, tak jsem se těšila že až se vrátím tak už nebudu jako asistentka ale jako učitelka.*“ (U2)

Všechny participantky si jsou jisté, že se svým zaměstnáním trefily ve své životní profesi a práce s dětmi je naplňuje. O tom svědčí i fakt, že téměř všechny učitelky v nich působí již nějakou dobu, některé dokonce přes 20 let. Jak ale učitelky vnímaly ten přechod? Ačkoliv jejich pracovní nasazení zůstalo stále v pedagogické oblasti, některé to mohly vnímat o něco intenzivněji, pro jiné to neznamenal vůbec nic. „*No mě moc žádný změny, co se týče té školy nepřišly, že by v tom byl rozdíl*“ (U2)

„*Z mé strany tam nebylo nic zásadního, co bych považovala za výjimečné. Já se celkem dobře vypořádávám se změnami, takže tam žádný problém nebyl.*“ (U5)

Výše jsou uvedené výpovědi participantek, které nezaznamenaly žádné obtíže v souvislosti s novým zaměstnáním. I přesto se ale objevily tvrzení, které jasně naznačují, že je třeba se v jistých ohledech přizpůsobit novým podmínkám. Jedna z participantek uvádí, že změnu

pozoruje pouze v delším režimu. „*Akorát že ta internátní mateřská škola má samozřejmě delší otevřenou pracovní dobu.*“ (U2)

S tímto faktem se ztotožňuje i další participantka. „*Tak jedna velká změna je samozřejmě pracovní doba.*“ (U3)

Další participantka reagovala tak, že velký rozdíl je v počtu dětí, protože během své předchozí pozice jako asistentka měla na starost o polovinu méně dětí než doposud. „*Tam byly děti se speciálně vzdělávacími potřebami, kde jich bylo maximálně 10 třeba a teď je tu kolektiv 25 zdravých dětí.*“ (U6)

Ačkoliv z výše uvedených výpovědí lze převážně vyzorovat, že učitelky nevnímaly nějaké zásadní změny, přece jen jedna z participantek tento fakt vyvrátila. „*Bylo to náročný, ale je to jenom o tom si zvyknout na ten režim nějak. Hlavně na organizaci práce, na rozdělení směn, protože jsou tady směnoví pedagogové, jsou tu normální celodenní pedagogové, ale jinak jako v podstatě to nějak jako není problém.*“ (U1) Jak uvádí tato participantka, tak nejnáročnější bylo zvyknout si na to, že i v učitelské profesi se můžeme setkat s prací na noční směnu.

S tím souvisí i počet pedagogických pracovníků, kteří zajišťují jednak celodenní, tak i noční provoz v mateřských školách. V klasické mateřské škole je standartní zabezpečit její chod tak, že na jednu třídu připadají dvě učitelky. Některé získané odpovědi korespondovaly s tímto faktem. „*Tak přes ten den tam máme normálně 2 pedagogické pracovníky na každou třídu jako v jiných běžných mateřských školách.*“ (U8)

Přesto se lze setkat i s jiným obsazením pedagogických pracovníků v mateřské škole. Ne vždy jsou k dispozici dvě učitelky, ale pouze jedna a tu doprovází asistent pedagoga. „*Tak vlastně během dopoledne tam je jedna učitelka a s ní společně ještě asistentka pedagoga. To stejné je i odpoledne.*“ (U9)

V jedné mateřské škole je počet pedagogických pracovníků dokonce vyšší, než je potřeba. „*My máme 4 třídy, no a klasicky na 4 třídy byste měla 8 pedagogů, ale my jich máme 10, s tím, že ty dvě zajišťují vždycky tu brzkou ranní směnu od 5:00 hodin nebo tu večerní do těch 18:00 – 19:00 hodin.*“ (U3)

Tuto skutečnost potvrdila i další učitelka z téže mateřské školy. „*Tak v každý třídě jsou dvě základní učitelky a pak ještě jedna, která pendluje mezi těmi třídami.*“ (U6)

Právě díky tomu, že je tam zaměstnanců nad limit, je třeba se přizpůsobit i směnám, které se v této mateřské škole plánují. Je třeba brát v úvahu, že s dětmi už nejsou učitelky jen během dne, ale taky v nočních hodinách. „*No a co se týče toho internátního provozu tak je tam jedna učitelka na noční službu.*“ (U9)

S tím taky pak souvisí různé střídání směn u pedagogických pracovníků. „*V podstatě tady fungují od rána od 6 do 4 do odpoledne klasičtí pedagogové celodenní, s tím, že sem dochází i ti směnovní, který to mají rozdělený na 12ti hodinové směny. Takže někdy je tu ráno ten směnovej pedagog a někdy odpoledne, někdy je tu v noci, někdy je tu o víkendu.* (U1)

Další participantka pak vymyslela tzv. kroužek směn, prostřednictvím kterého jsou směny pedagogů rozděleny. „*Ano, to je ten můj kroužek směn, který se vlastně točí po týdnu, takže správně na každého z nás vyjde noční pouze jednou za 10 týdnů. Takže každý týden se ten kroužek malinko otočí, takže jednou za 10 týdnů máte pátou, pak máte dvě sedmé, dvě deváté, pak zase dvě sedmé, dvě deváté a pak máte večerní, to je od 1 do 7 a pak máte noční od 7 do těch 5 ráno. Je to trochu složitější, ale funguje nám to takto (smích).*“ (U3)

Tento fakt následně potvrdila další participantka ze stejné internátní mateřské školy. „*My jsme na ten počet tak rozdělení, že když jdu na pátou na ráno tak nám to vychází jednou za měsíc, na měsíc a půl. Takže ty směny se vlastně točí jo, my jedeme od 5, 6, 7 směnu, pak od půl 10, od 1 odpoledne a pak vlastně tu noční.*“ (U5)

Podobné střídání směn probíhá i v jiné mateřské škole. „*Paní učitelky i když chodí na odpolední, tak chodí třeba na 10, abychom se aspoň 2x v týdnu překrývali na tu procházku, jinak chodí až na tu půl 12, protože mívají třeba taky do 19. hodiny. Takže takto aspoň splní ty hodiny.*“ (U8)

Učitelka vzápětí dodala, že jejich střídání směn neprobíhá za takových podmínek, jako na jiných mateřských školách. „*Vím, že v jiným mateřských školách se paní učitelky střídají po týdnu, jakože týden ranní a týden odpolední, a protože týden ranní je opravdu náročný, tak my to máme tak, že pravidelně chodí jedna paní učitelka pondělí a úterý ranní, středa a čtvrtek odpolední a pátky se střídají a ta druhá to má zase obráceně.*“ (U8)

Noční směna u pedagogických pracovníků se nemusí zdát až tak náročná, jak se může jevit. Z výpovědí participantek vyplývá, že je v podstatě jedno, jestli mají směnu v mateřské škole nebo třeba v nemocnici. Tak či tak jsou v plném pracovním nasazení. „*Ono se to dá úplně v pohodě zvládnout... Člověk si na to zvykne, není to o tom, že by 14 dní po sobě vstával ve 4 ráno nebo třeba 14 dní po sobě tady spal.*“ (U5)

V jedné mateřské škole s internátním provozem zastřešují noční péči pouze vychovatelky, nikoliv učitelky. „*A na tu noční máme dvě vychovatelky, které se střídají. Naše paní učitelky z běžného provozu tam nejsou vůbec přes tu noc.*“ (U8) V tomto případě je zřejmé, že učitelky nemohly zaznamenat žádné změny z hlediska noční péče o děti v této mateřské škole.

Internátní děti

Počet dětí, respektive jejich docházku, lze koordinovat několika způsoby. Ačkoliv v dnešní době převládá technologie počítačů a většina rodičů přihlašuje své děti elektronickým způsobem, stále pořád je používaná třídní kniha. Většinou má každá třída přiložený papír či sešit, podle kterého se potom odvíjí směny pedagogů. „*To mají rodiče k tomuhle účelu sešit, každá třída má svůj sešit, rodič napíše, který datum potřebuje přivést dítě, v kolik hodin a my podle toho sešitu potom vyplňujeme klasickou docházku.*“ (U1)

Docházkové sešity jsou rozšířené i v další mateřské škole s internátní docházkou. „*U každé třídy je sešit a ten je pro všechny děti a když právě ráno rodiče přijdou, tak tam zapíšou příchod, odchod přibližně abychom věděli a když spí přes noc, tak tam napíši přes noc a paní učitelka to zvýrazní v docházce, protože tam k té čárce, k té normální běžné docházce připíše V a S jako večeře a snídaně.*“ (U8)

Na stejném principu takto funguje i evidence dětí v jiné mateřské škole, jen tam nejsou k dispozici sešity, ale tabulky. „*Máme vytvořenou takovou jednoduchou tabulku, kterou si rodič může stáhnout na internetu a ve chvíli, kdy jsou to rodiče, kteří tohle mají pravidelně a vědí, že využívají hlavně ten noční, tak chceme po rodičích, aby nám to nahlásily alespoň 14 dní dopředu. Oni si to tam jednoduše zaškrtnou a já už se potom o to starám, abychom nezapomněli a věděli, kdo tam má přijít dřív a kdo tam bude přes noc.*“ (U3)

Tabulky jsou jednou z nejpřehlednějších evidencí o počtu dětí, kteří budou přítomni na noční péči. Protože jsou tabulky tvořeny na měsíc, je pro učitelku nejpříjemnější, pokud jí rodič vyplní ještě před začátkem nového měsíce dopředu. Nicméně v případě jakýchkoliv nečekaných událostí akceptují tyto změny. „*A samozřejmě jsme otevřeni i tomu, že tam může nastat nějaká změna, kdy se dítě nahlásí nebo naopak odhlásí.*“ (U5)

Ve všech výpovědích participantek zazněl fakt, že všechny třídy mají k dispozici papírovou formu docházky, kterou v podstatě vedou rodiče sami. Ti si buď v sešitě nebo tabulce zapíšou, kdy jejich dítě bude přítomné ve školce. „*Je tam 5-6 kolonek a vyškrtává se čárkou, jestli dítě bude snídat, jestli bude svačit, jestli bude obědvat, odpolední svačina, pokud čerpá večeři, dělá se čárka na večeři a pokud bude na noc, dělá se čárka na noční a z tohodle toho my potom vycházíme.*“ (U1) Právě do té doby je to stále v rukou rodičů, než si to převezme vedoucí učitelka. Jejím úkolem je pak přepsat tuto tabulku nebo text do počítače. To je děláno hlavně za účelem rychlejšího plánování směn pedagogických pracovníků. „*Je to v písemné podobě, já to potom přepisuju do počítače, abychom to měli rychle spočítané, abychom rychle věděli, kolik máme večeří, kolik máme nočních, abychom se podle toho*

mohly nějakým způsobem orientovat. (U1) Počet pracovníků, a tedy i jejich směny se potom odráží na základě vyplněné docházky dětí rodiči.

Ve škole jako doma

Pokud jsou děti přítomné v mateřské škole delší dobu než obvykle, bývá jich tam zpravidla méně. Nicméně některým dětem dá tento čas strávený v mateřské škole mnohem víc, protože jsou tam spolu se svými kamarády. Naopak jsou děti, které se po celém dni těší domů na rodiče a prodloužení pobytu v mateřské škole na ně nemusí mít pozitivní dopady. Může se zdát, že jakmile tam jsou děti i ve večerních nebo nočních hodinách, je zapotřebí vynaložit větší přípravu od učitelek i pro tyhle internátní děti. To ovšem není úplně tak pravda. Tím, že všechny internátní mateřské školy fungují v dopoledních a odpoledních hodinách jako běžné mateřské školy, tak se ve výchovně-vzdělávací oblasti v podstatě nic nemění. „*My dodržujeme vlastně to, že od těch 6 od rána do těch 4 odpoledne probíhá pedagogická výuka. A pokud přijde dítě potom, že třeba přijde až na oběd, tak s ním učitelka samozřejmě učitelka probere to, co se probíralo ráno, jen tak jakoby okrajově, aby zjistila, jestli to dítě v nějakém smyslu nepokulhává za ostatními dětma, ale abychom ty děti 38rezírovali ještě i odpoledne to ne.*“ (U1)

„*No v podstatě to dítě je normálně ve školce přes den jako všichni ostatní, takže se to nijak neliší.*“ (U2)

„*Máme rozdělený ranní a komunitní kroužek, takže máme dva. Jeden je před svačinkou a jeden po svačině.*“ *Na tom před svačinkou tak v těch 8:10 když už přestávají chodit děti, tak se pozdravíme, řekneme si, kdo je ten den služba, řekneme si, co nás ten den čeká, zeptáme se, jestli někdo má nějaké přání na ten den, jestli nám třeba chce říct, že má dnes narozeniny, svátek a podobné věci a pak se jde svačit. A po svačince mámě ten druhý, to je potom ten, ve kterém se věnujeme tématu týdne. Takže většinou si něco povíme, zazpíváme si, něco si zahrajeme, nějakou pohybovku. A protože jsme věkově smíšené třídy, tak předškoláky odesíláme ke stolu, kde je pro ně připravená nějaká 10 minutová práce, kterou dělají sami. V září to ještě nejde tak úplně samo, ale teď už s tím nemají problém. Většinou tam mají všechno k tomu přichystané a musejí si tak nějak sami poradit s tím, co s tím mají dělat, takže tam mají různé pomůcky jako nůžky, papíry, lepidlo a tuší, že se tam bude asi něco vyrábět a stříhat. A s malými dětmi v tu chvíli trénujeme to, co už s předškoláky není potřeba, takže takové ty infantilní pohybové hry, které předškoláky už nebaví.*“ (U3)

„*Tak ta příprava je stejná, řídíme se podle plánů, těch týdenních, které jsou i v tom běžném provozu jako všude v jiných klasických školkách.*“ (U5)

„Fungujeme přes den úplně normálně jako běžná mateřská škola, máme školní vzdělávací program, vypracováváme si třídní vzdělávací programy a od toho se odrážíme.“ „Určitě to není náročnější na přípravu, protože já myslím, že té řízené činnosti je až až přes ten den a protože co je nepřirozenější činností dítěte to je hra, takže aby měly děti čas si taky pohrát.“ (U8)

Z výpovědí je patrné, že vzdělávací bloky v internátních mateřských školách probíhají pouze v dopoledních hodinách. Je to tedy stejné, jako v klasických mateřských školách během celodenního režimu.

Do oblasti vzdělávání je pak zařazena i odpolední výuka cizích jazyků. *„Odpoledne se věnujeme třeba angličtině.“* (U2) Naopak v další mateřské škole se paní učitelka věnuje německému jazyku. *„Třeba v mojí třídě probíhá výuka němčiny, takže si po svačince odpolední uděláme takový opakovací kroužek s němčinou, abychom všechno nezapomněli.“* (U3) Kromě cizího jazyka však se musí učitelky věnovat i dětem z cizích zemí, které naopak neovládají český jazyk. Právě do mateřských škol v Praze, jakožto v hlavním městě České republiky, dochází spousta dětí ze zahraničí. *„Většinou tady jsou cizinci, takže s nimi trénujeme češtinu.“* (U8). Dětem z jiné země dá tohle procvičování českého jazyka mnohem víc, než učení v komunitním kruhu, kterému nemusí rozumět. Právě v takovémto případě lze považovat internátní mateřské školy za něco navíc.

Pro děti, které neodcházejí domů po skončení celodenního provozu a zůstávají tam na večer nebo dokonce na noc, je nutné pro ně vymyslet další program. Ve všech mateřských školách s internátní péčí si kladou velký důraz na to, aby děti strávily velký čas venku. *„Pak už tu zůstávají jen ty internátní děti, který vlastně ve 4 hodiny odchází na vycházku.“* (U1)

Pokud to počasí dovolí, tak čas věnovaný venkovním aktivitám je věnovaný i v další mateřské škole. *„A pobyt venku trávíme nejčastěji na zahradě, když tedy není po dešti a je suchá. Samozřejmě nechybí ani procházky v okolí, třeba kolem řeky po cyklostezce.“* (U3) Kromě takto stráveného pobytu venku učitelky zařazují i aktivity, které děti v běžné mateřské škole nemívají. *„Třeba kolegyně je vezme ven na venčení pejsků.“* (U6)

Nicméně ve chvíli nepříznivého počasí, kdy se nemůže jít s dětmi ven, jsou učitelky nuceny s nimi zůstat ve vnitřních prostorách mateřské školy. *„Ve chvíli, kdy není hezké počasí, tak jsme vázaní na to vnitřní prostředí a naštěstí máme krásně široký chodby, takže si hrajeme i tam, ale za mě osobně, pokud jde o děti, tak si myslím, že je tělocvična lepší.“* (U3) Učitelka by peníze, které byly věnované na vířivku a saunu, spíše zainvestovala do prostorů, kde by se děti mohly dostatečně hýbat a nepříznivé počasí by je tak neomezovalo na vnitřek budovy. Určitě je lepší nechat děti vyblbnout formou nějakého pohybu, aby ze sebe dostaly energii.

Teprve pak bych volila relaxační aktivity a činnosti, třeba v podobě vodního světa v mateřské škole – saunu a vířivku.

Velký rozdíl je pak jen v tom, že děti, které tam stráví i ten čas ve pozdních odpoledních hodinách, tak ho musí nějakým způsobem plnohodnotně naplnit. „*V době toho internátního provozu my ty děti ničím neprudíme, že by měli něco dělat nebo kdoví co vyrábět, vymýšlet nebo něco takového.*“ (U3) Protože ne všichni přihlášené děti v internátní mateřské škole využívají tu internátní docházku, je třeba počítat s méně početnější skupinou. Bohužel se někdy stane, že v jeden konkrétní den zůstane spát na noc pouze jedno dítě. „*Mám tam teda jednu holčičku, která nemá sourozence, někdy se jí stane, že je tam sama a to není příjemné.*“ (U3) Dostat se do takovéto situace není příjemné jednak pro dítě, tak ani pro učitele. Dítě se cítí osamělé, že tam zůstalo jediné a z pohledu učitelky už pak panuje taková menší panika, co má dítěti nabídnout, aby se nenudilo. „*To dítě si nechce úplně pořádkem povídat nebo hrát s dospělým a radši by byla s někým jiným, ale to se nedá nic dělat.*“ (U3) Právě v takových situacích je třeba k dítěti přistupovat individuálně a věnovat se mu. Nejedná o žádný připravený harmonogram, podle kterého by se měla učitelka řídit, ale v tuhle chvíli jde spíš o spontánní zabavení samotného dítěte.

V opačném případě, když zůstane více dětí než jen jedno, je potřeba se jim věnovat hromadně. Odpolední čas je věnován zejména výtvarným aktivitám nebo doděláváním a dokončováním činností z rána, které se v tu dobu nestihly. „*Tohle je někdy docela stěžejní, protože někdy to prostě člověk nestihá, když chcete dělat výtvarnou činnost, když chcete něco vyrábět, tak 25 kouskama to zabere docela dost času, ale tak snažíme se no.*“ (U3) Různé výtvarné činnosti bývají z časového hlediska náročné, přece jen každé dítě má své tempo a učitelky je tak nemůžou hnát dopředu nebo naopak zůstat pozadu s dětmi, kterým to nejde tak rychle jako jiným. Spoustu mateřských škol má své zájmové kroužky jako keramiku, tančení nebo zpívání. V další mateřské škole podporují technické vzdělávání, které nabízí dětem rozšířit si obzory v této oblasti. „*Máme tady ty polytechnické dílny, kam děti dochází jednou za 14 dní vlastně v rámci té odpolední odpočinkové době. Ty jsou tedy určeny především pro předškoláky, ale když je tam volno jo, třeba nějaký předškolák chybí, tak bereme s sebou i ty mladší.*“ (U5)

Většinou co se děti vrátí z procházky nebo jiného pobytu venku, čeká je večeře a po ní hygiena. Teprve pak je možno využít čas na různé klidové činnosti. „*A potom dál už spíš to je pojaté takovou odpočinkovou formou. Děti, který tady zůstávají na noc se jdou koupat, pak mají nějaký takový ty klidový činnosti příp. večerní četba, pohádky na dobrou noc, čtení a tak dál.*“ (U1)

„V podstatě ten večer je jenom o tom, když není doma s mámou, takže dostane večeri, pak se jde vykoupat, je večerníček, pohádka a jde se spát. Takže tam se nic zásadního s ním už neděje.“ (U2)

Učitelky se v těchto večerních hodinách snaží navodit domácí atmosféru v prostředí mateřské školy. *„A potom dál už to probíhá víceméně spíš jako doma.“ (U1)* Důležitým aspektem je, aby si děti byly jisté, kde vůbec budou noc strávit. *„Děti, které tady zůstávají na noc, jsou seznámeny s důvodem proč tomu tak je, prostě o tom s nimi hovoříme.“ (U9)*

Samozřejmě pro dítě, které je zvyklé spát doma a pak přijde situace, kdy má spát v jiném prostředí, je to velká změna. Adaptace dětí je zpravidla nejnáročnější v prvních měsících, kdy děti začínají chodit do školy. *„Víte co, ono to chvílku trvá, někdy i třeba na to spaní když pláčou před spaním.“ (U8)* Dětem hodně pomáhá, aby vedle sebe při spaní měly svoji nejoblíbenější hračku nebo plyšáka. *„Vždy říkám rodičům ať si nosí děti plyšáky z domu nebo těm začínajícím, těm malinkým, tak říkáme maminkám „nechte mu tady svůj šátek nebo šálu a ono si to dítě vezme s sebou do pelíšku.“ (U8)*

Samozřejmě vždy se najde nějaké dítě, které odloučení od rodičů snáší lépe a pak ti, kteří to prožívají intenzivněji. *„Když dítě nastoupí do školky a všechno je perfektní, nic se neděje, nebrečí a chce tady už spát hned druhý den po obědě a moc se mu tady líbí, tak většinou u těchto dětí to vypadá pak tak, že během 14 dnů se to zlomí, protože si myslí tak 14 dní už jsem do školky chodil a teď už nebudu, bývají s těmihle dětmi docela starosti než si zvyknou a potom když jsou rodiče trochu slabší natury, kdy je maminka třeba úzkostlivá.“ (U8)* Ve velké míře pak závisí na tom, jakou povahu mají rodiče a zda tam dítě nechají. Je zřejmé, že rodiči neradi vidí své dítě, pokud během rozloučení pláče, tudíž se snaží tuto situaci nějakým způsobem vyřešit. V takovém případě je nejlepší zkusit dávat dítě postupně, aby si dítě co nejvíce zvyklo. Někdy se zdá, že dítěti už tato změna nevádí a spaní v mateřské škole tak snáší dobře. *„Jo tak ty děti to z těch dětí vycítí a já jim vždycky říkám na začátku roku „rodiče nenechte se těmi dětmi zmanipulovat, protože když je vemete...protože i tohle se stane, že to ten rodič nevydrží a prostě to plačící dítě si odvede zpátky domů a říkám to je největší chyba, kterou děláte. Protože ty děti na to mají tykladla a říkají si, že jakmile to šlo jednou, tak to půjde i podruhé.“ (U8)*

Nicméně pak jsou i děti, u kterých jsou viditelné náznaky toho, kdy už z jejich obličeje poznáte, že dítě nové prostředí absolutně nezvládne. *„ A někdy se i stane, že rodiče odejdou a ti malí, vykulení děti přestanou úplně brečet, že prostě hrajou na city. Máme tady malou holčičku, a co ta dělá ráno tátovi za scény no a táta odejde a ona je naprosto v pořádku. A budou jí 4, ale ta je tak mazaná. A proto já říkám, že ty děti prostě potřebují mantinely, tak*

jako je potřebuji i někteří dospělí, já osobně sama potřebuji mantinely, protože bych bez toho nedokázala být, tak u dětí to je stejné.“ (U8) Z této výpovědi je patrné, že učitelka se přiklání k tomu, aby se rodiče neohlíželi na dítě a nenechali se unést pocity dětí.

Nechat dítě přespat v mateřské škole přes noc může i určitým způsobem pomoci dětem, kteří jsou na rodičích doslova závislí. Právě spaní mimo domácí prostředí může být pro ně rozhodující. Rodiče si kolikrát neví rady, protože dítě nechce spát jinde než doma a tím pádem tak stále lpí na krku rodičů. Z toho jsou pak rodiče nešťastní a neví si rady, jak ho přinutit ke změně prostředí. Tím nemám na mysli, aby ho nabádaly k tomu, že doma se spát nemá, jen aby trochu poznal i tu druhou stránku přespávání v jiném kolektivu. *„Jednou teda když jsme tam spali všichni jako celá třída, tak jsme tam měli jednoho chlapce, který byl už předškolák, takže velký kluk, ale byl takový mamánek.*“ (U3)

V tomto případě je na místě navodit rodinnou atmosféru, aby se dítě cítilo v bezpečí a dítě se tak nebálo strávit noc v mateřské škole.

Velký pokrok pak učitelky vnímají v tom, že děti, které využívají internátního provozu jsou oproti jiným dětem více samostatnější.

„Spíš ta sebeobsluha, že jim jde líp, protože když tam jsou s námi a jdeme ven nebo třeba do sprchy nebo cokoliv, tak je dost necháváme samotné. Oni prostě reagují na instrukce jako svleč se, oblékni se, připrav si pyžamo, čisté prádlo, tak je vidět, že ty děti co tam s námi jsou a my třeba potom jedeme na školku v přírodě a já řeknu „připravte si čisté prádlo na židličku na zítra“ tak ti, co spávají ve školce, tak už ví co mají dělat a ten zbytek kouká, neví.“ (U3)

Z výpovědi je patrné, že internátní děti chápou pokyny učitelky a vědí co mají dělat. Většinou když spí děti doma, tak rodiče mu pomůžou se převléct nebo během podobných situacích. V mateřské škole nemají učitelky možnost věnovat se všem dětem stejnoměrně, tudíž to je pouze na dětech, jak rychle se k tomu postaví a jak dlouho jim to bude trvat.

Učitelky jako mámy

Po celou dobu, co jsou děti v mateřské škole, jsou právě učitelky tím primárním zdrojem, ke kterým jdou při jakémkoliv problému. O to víc to platí tehdy, jsou-li tam děti i přes noc. Proto je zapotřebí v určitých situacích jednat nejen jako učitelka, ale zároveň i jako máma. Většinou se tak děje během adaptace. Protože je každé dítě individuální, musíme k němu i takto přistupovat. U některých dětí je problém odloučit se od jejich rodičů ráno po příchodu do mateřské školy. Některé děti tuto situaci zažívají ve večerních hodinách, když musí z důvodu pracovních povinností rodičů přespat v mateřské škole. Participantky naprosto rozumí tomu, že pokud se dítěti stýská po rodičích, je na místě reagovat víc osobitěji. *„Mám*

tam teda jednu holčičku, ta je taková mazlivější a má tam i bráčku, tak tam někdy přijde, že jí je smutno, ale vždy to spraví klín paní učitelky. ‘‘ (U3)

„Sice si někdy postesknou, ale oni to umějí rychle jako zpracovat. Tak je to určitě důležitý že jo, když pak jde to dítě spát, tak by chtělo tu mámu nebo tátu u sebe. V podstatě ta učitelka potom musí trošičku změnit nějakým způsobem tu roli. ‘‘ (U1)

V takovémto případě je zde učitelka jako hlavní psychická podpora. Nesnažíme se na děti především vyvíjet žádný nátlak. Nicméně velkou roli v tom hraje i povaha učitelky. Pokud hlídá právě učitelka, kterou mají děti rády, najdou si k ní mnohem rychleji osobitější vztah, než kdyby tam byla přítomná jiná, ráznější učitelka. *„To ke mně měly takový jiný přístup, sice jako na jednu stranu takový přátelštější a hlubší, ale na druhou stranu pak byly někteří drzí, takže jsem jim to musela znova vysvětlit, a připomenout jim pravidla. ‘‘ (U3)* Samozřejmě v tomto případě je důležité dbát stále na třídní pravidla a dodržovat je. Každá učitelka by si měla uchovat svou autoritu i během takovýchto situací. *„Takže v podstatě není to v tu chvíli učitelka, my říkáme tomu babičko-maminka, chovají se k těm dětem jakoby víc jak babičky anebo maminky, a to dítě si umějí zklidnit a nějakým způsobem zabavit, příp. nějak jakoby, jak to mám říct...zaujmout něčím, aby prostě neplakaly. ‘‘ (U1)*

Ve většině případů jsou nejhůřší první měsíce, jakmile děti začínají chodit do mateřské školy. Jsou děti, které se odloučí od rodičů víceméně bez problému, ale pak i takové, které to velmi prožívají. Přece jen pláčou ráno, a proto není překvapivé, že večer tomu je taktéž. *„Většinou pláčou jen ze začátku, než pak zjistí že se jim tady nic špatného neděje a že tady mají dost dobré vyžití. (U1)* Z tohoto pohledu je tak pro dítě důležité i to, kdo tam s ním je. *„Děti jsou s učitelkami, které dobře znají, neslouží zde cizí učitelky. ‘‘ (U9)*

Tím, že děti tyto učitelky již dobře znají, je o to lehčí s nimi navázat kontakt a utišit je. *„Oni si k vám najdou i jiný vztah, protože v tu chvíli nás berou už jinak než jako učitelky. ‘‘ (U3)* Nicméně i tohle má své úskalí. *„Ve chvíli kdy jste víc než paní učitelka, začnou být docela drzí a je to jako když hlídám bráčkovi děti, tak první, druhý den jsou v pohodě, ale ten třetí už je to takový že „nechci, nejdu“ a je to v tý školce stejný. ‘‘ (U3)*

Z výpovědí participantek vyplynulo, že některé učitelky měly z noční péče o děti obavy. *„Bály jsme se i zdravotních důvodů, protože většina „divných“ nemocí se projeví v noci, v tu nejméně vhodnou dobu. Takže různé takové ty dýchací problémy přes noc nebo jiné. ‘‘ (U3)* Je naprosto pochopitelné, že učitelky mají strach o děti po této zdravotní stránce. Ačkoliv to není jejich dítě, o to více to pro ně může být stresující. Je to pro učitelky velká zodpovědnost mít tam děti nejen přes den, ale taky na noc. O to náročnější to pro učitelky může být, pokud jsou bezdětné a tím pádem tak ještě nemají zkušenosti s vlastními dětmi.

V hlavní roli učitelek či vychovatelek je pak vytvořit příjemnou atmosféru tak, aby se děti nebály spát po jejich boku a zvládly noc s co nejmenšími problémy. „*No a máme tady ty dvě noční vychovatelky, ta jedna už je tady léta, ale ta druhá tak to je mladá holčička, tak oni jí mají hrozně rády, takže ty holčičky jdou za touhleťou 30letou a ti kluci zase chodí za tou starší (smích).*“ (U8)

Domů se spát nejde

Je důležité, aby se děti cítily ve školce dobře a chodily do ní s radostí. To se týká nejen tehdy, jdou-li tam na celý den od rána do odpoledních hodin, ale i v případě, kdy tam musí spát. V běžné mateřské škole se nestává, že dítě, které by přišlo do třídy, si šlo lehnout nebo dokonce pokračovat ve spaní. Samozřejmě, může se stát, že se mu udělá během rána špatně, a tak si jde lehnout, aby se mu ulevilo. Nicméně trvá to pouze po dobu, než si ho třeba někdo z rodičů vyzvedne a odvede domů. Naopak v případě, kdy dítě brzo vstává kvůli práci rodiče, je nutné dopřát mu ten zbytek času spánku, který by strávil normálně doma v posteli, právě v prostorách mateřské školy. Učitelky tak navozují spaní ještě před příchodem ostatních dětí, které přicházejí na celodenní režim. „*Tak když dítě přijde v těch 5 ráno do školy, většinou jsou ještě takoví unavení, a protože tam máme koberec s polštářky, takže se děti ještě zavrtají a usnou a necháme je spát.*“ (U3)

Je na denním pořádku, že dítě po dovršení tří let chodí do mateřské školy, zatímco rodiče pracují, aby mohli zabezpečit rodinný chod domácnosti. Tohle je běžná situace v denních hodinách. Nicméně lze se setkat i s rodiči, kteří pracují na směny, které jím začínají v brzkých ranních hodinách. Právě možnost umístit své dítě v brzkých ranních hodinách umožňuje jedna z mateřských škol s internátním provozem. To potvrzuje následně i participantka, která v této školce pracuje. „*Pokud se jedná o dítě přihlášené k internátnímu provozu a rodiče děti využívají internátní provoz, tak můžou přicházet už v 5 hodin ráno a my si je přebíráme.*“ (U3)

„*Tak jestli využívají internátní docházku hlavně kvůli té ranní, tak tam přijdou kolem půl 5 ráno.*“ (U6)

V opačném případě se může stát, že rodič zůstane v práci déle, takže si nestihá své dítě vyzvednout v odpoledních hodinách, kdy by na klasických mateřských školách končil provoz nejpozději kolem 17. hodiny. Právě i od toho tu je internátní mateřská škola, která poskytuje prodloužený provoz a dítě tak tady může zůstat do pozdějších odpoledních hodin. „*Když je maminka sama a pracuje třeba tady v marketech nějakých že jo, Tesco, co mají*

takhle do večera tak potřebujou potom tu internátní docházku. Když není dítě přes noc, tak aspoň do večera, když taky potřebuje být. ‘‘ (U1)

Z další výpovědi také vyplývá, že rodičům tento prodloužený provoz vyhovuje. *„Nebo zavolá rodič, paní učitelko, mám průšvih, mám přehozenou poradu do půl 6, můžete mi ještě dohlásit večeri, já tam do 7 přijedu. Takže si pak tady to dítě vyzvednou a pak co, přijedou domů, umýt, vyčistit zuby a spát. Tady se aspoň v klidu navečeří a je to.*

Úplně něco jiného je, když rodiče potřebují zajistit pro své dítě co nejpříjemnější prostředí v nočních hodinách, pokud pracují na noční směny. Od toho tu je právě noční péče v internátních mateřských školách, *„Po 6. hodině už najíždí ten internátní provoz, takže jakmile tam dítě zůstane po 6. hodině do 7 tak je tam ta hodina internátní, kdy dítě od nás dostane večeri a buď může jít domů navečeřené nebo do postýlky. ‘‘ (U3)*

Právě z důvodu, kdy rodiče chodí do práce a noční směny, je pro ně mateřská škola s noční péčí prioritní. Je to pro ně v jistém slova smyslu velká pomoc, pokud můžou umístit své dítě někde, kde vědí, že o něj bude postaráno. *„Řekla bych, že rodiče radši dají dítě na noc do školky, než aby otravovali příbuzný, kteří by mohli hlídat, ale nechtějí příliš jakoby otravovat, obtěžovat nebo třeba nechtějí být vděční. ‘‘ (U1)*

Noční provoz začíná ve většině internátních mateřských škol zhruba kolem 19:00 hodiny večer. *„Jakmile už si ho rodič nevyzvedne do 7. hodiny tak už je to ten internátní spací, kdy tam spí do rána. Prostě po 7. hodině večer už bychom neměli dítě vydat a mělo by tam zůstat přes noc. ‘‘ (U3)*

Stejně na tom je i další mateřská škola s nočním provozem, akorát v jiném městě. *„Většinou po té večeri už tady děti zůstávají i na noc, protože už jdou pak do sprchy a na 20. hodin přichází noční vychovatelka, která slouží od 8 do 8, no a ta už si je přebírá na to spaní. (U8)*

Většina internátních mateřských škol má v podstatě otevřeno 24 hodin, 5 dní v týdnu: *„Tak co se týče toho internátního provozu, tak ten lze vlastně využívat od pondělí od 5. hodin rána až do pátku do 18:00 hodin. ‘‘ (U5)* Tudíž rodiče mohou využít této služby kdykoliv ve všední dny.

Ve velké míře vlastně záleží na tom, jak jsou ti rodiče pracovní vyčerpáni. Učitelky v některých mateřských školách zaznamenaly děti, které tam byly opravdu i několik dní po sobě. *„Třeba já jsem tam zažila holčičku, jednu jedinou, která tam opravdu třeba ten rok, celý rok, tam spala od pondělí do pátku, protože její maminka – žila tedy jen s maminkou a babičkou, a maminka pracovala na tří směnný provoz, takže se neměl kdo o ni starat. Tu holku tam v pondělí přivezla a přijela si pro ni až v pátek. ‘‘ (U2)*

V tomto případě je jasně vidět, že maminka holčičky pracovala nejen na třísměnný provoz, ale současně neměla pro ni hlídání. Podobná situace se odehrávala i v jiném městě. *„Měli*

jsme tady maminku, která má zdravotní problémy nebo je rozvedená, tatínek nefunguje, takže ona měla dvakrát v týdnu noční jako zdravotní sestra, takže její chlapeček tady takto spával. ‘‘ (U8)

Tato učitelka sice mluvila již o uplynulých zkušenostech, nicméně po chvílce z ní vypadlo, že vlastně tyto případy se stále dějí. *„Ještě tu máme dvě číňanečky, ty jak říkám, ty ráno většinou maminka dovede a ty nikdy nestihnou přijít na půl 9, takže přijdou třeba v půl 10, nebo v 10 když jdou na vycházku, nebo je přivede až na oběd a přijde si pro ně v pátek odpoledne, většinou po té 3 hodině, půl 4-4 si je vyzvedává. ‘‘ (U8)* V této mateřské škole se nejedná jen o tento případ, v jiné třídě je tomu tak podobně. *„Třeba v té třídě nahoře máme chlapečka, co tady často spí, protože jeho oba rodiče jsou psychiatři a jsou prostě pracově hodně vytížení a chodil sem i jeho bratr, takže když tady kluci byli, tak tu spali 2, 3 dny za sebou, prostě jak to ti rodiče potřebovali ‘‘ (U8)*

Nechat přespát dítě v internátní mateřské škole přes noc nemusí být jen z důvodu pracovních povinností rodičů, ale také z vlastní iniciativy dětí. Někdy to zachází tak daleko, že den ve školce jim je málo, a tak se domluví na společném přespání ve školce i v nočních hodinách. To samozřejmě potom víc posiluje a stmeluje jejich kamarádský vztah. Kdo by to byl řekl, že děti budou mermomocí uhánět rodiče k tomu, aby mohly v mateřské škole přespát i v noci. *„Děti, které tu dlouho nespí, tak můrují doma, kdy už zase půjdou spát do školky přes noc ‘‘ (U3)*, tak děti jsou rády, když tam mohou spát. To potvrzuje hned i další participantka: *„A právě většinou aji ti, co tady nespí, tak jsou naštvaní, že rodiče přišli a že tady nebudou spát a že tu chtějí být taky‘‘ (U4)*. Z toho je patrné, že děti by tam chtěly být i přes noc, ačkoliv to jejich rodiče nevyžadují. Spíše se jedná o to, že je to vlastní iniciativa dětí, aby strávily čas v mateřské škole i v nočních hodinách.

„Mě tam pravidelně zůstávají 3 rodiny. Jsou to většinou sourozenci, což je skvělý a málokdy se stane, že tam je dítě samotné. ‘‘ (U3)

„No máme tady třeba dvě holčičky, nebo taky dva chlapečky, kteří se domluvily a ty maminky od těch holčiček si myslím, že to ani nepotřebují, ale ty holčičky se domluvily a pravidelně každé pondělí tu spí. Nebo pak ti dva chlapečci tady spí každý čtvrtek. ‘‘ (U8)

„Dokonce pár dětí (myslím, že asi 3) měly noční spaní ve školce slíbené jako odměnu od rodičů. ‘‘ (U9)

V další mateřské škole se sice děti nedomlouvají na tom, aby strávily noc v mateřské škole, ale přesto se do ní těší. *„Ty děti se sem těší na tu noc, jsou rádi, že jo. Vždycky ráno už přijdou a povídají nám „dneska tady spíme‘‘ a mají z toho ohromnou radost. Užívají si to tu, protože vědí, že tady budou dýl. ‘‘ (U4)* Důvodem však může být naopak i to, že spaní ve

škole je nepravidelné, jak vysvětluje jedna z dalších participantek. *„Možná kdyby to byl takový ten stereotyp, že by tady jednou za týden pravidelně spaly, tak to je něco jiného, ale tím, že to je jednou za čas, tak je to pro ně vzácné.“* (U6)

Internátní mateřské školy jsou sice zřízené převážně pro ty rodiče, kteří to potřebují a bez kterých bych se neobešly, ale konec konců internátní mateřské školy tady nebyly vždy od začátku. Nebo minimálně nebyly a pořád nejsou ve všech krajích České republiky, a přesto si rodiče nějak poradily. V této spojitosti se k tomu vyjádřila i učitelka, jejíž slova zní: *„Ale zase ještě do minulého roku tady ta školka nebyla, takže to museli řešit nějakým Au Pair hlídáním nebo nějakými holkami, které ty děti takto hlídají.“* (U3)

Bohužel ne všichni si zas takovou službu v podobě paní nebo slečny na hlídání dětí mohou dovolit, a proto jim přijde vhodnější to dítě umístit do mateřské školy i na noc. *„Tady zaplatěj za školný a prostě mají o to dítě postaráno.“* (U1)

Nicméně jsou jedince, kteří na internátní mateřské školy zpočátku nahlíží velmi skepticky. *„A když se někdy stane, že děti nastoupí a sami rodiče neví, do čeho vůbec jdou, a říkají mi třeba že určitě nebudou využívat ten internátní provoz a takový řeči „to já bych tady dítě nenechala spát“ a panečku to byste se divila, rok se s rokem sejde a oni najednou okusí, že to není tak, že by je sem odkládaly a prostě spí tady taky. Ale tak snažím se to těm rodičům nebo prostě těm lidem postupně vysvětlit, že to není žádný odkládání dětí, ale že to je ta pomoc těm rodičům.“* (U8) Z výpovědi je patrné, že i rodiče, kteří si zprvu vzaly do hlavy myšlenku ve smyslu, že by své dítě nikdy nenechali spát v mateřské škole přes noc, tak po nějaké době otočili a tuto službu nakonec využili.

Životní rozhodnutí rodičů

V průběhu života se rodiče mohou setkat s různými překážkami či nástrahami, které jim osud nastolí. Může se jednat jak o důvody osobní, tak také finanční. Je důležité si uvědomit, že ne všichni rodiče, jejichž dítě navštěvuje internátní mateřskou školu, využívají možnost umístit své dítě do mateřské školy na noc. Zkrátka důvodů, proč tam mají své dítě může být hned několik – dobrá dostupnost od místa bydliště, spokojenost svých dětí, umístění dítěte na základě pozitivních ohlasů známých nebo díky recenzím či další aspekty. Proto jsem se participantek dotazovala na jejich názor, co se týče internátních mateřských škol a jejich následné umístění dětí do těchto institucí z pohledu učitele. Ve většině výpovědí se objevovaly v podstatě podobné reakce a spíše převažovaly takové odpovědi, kdy by dítě do mateřské školy s noční péčí nedávaly. *„Já bych o tom určitě neuvažovala, já bych nedělala*

na směny, já bych si svoje děti nejpozději ve 4 hodiny vyzvedla ze školky. A vždycky jsem to tak dělala.“ (U1) Ačkoliv se participantka přiklání k tomu, že by své dítě nenechala v noci v mateřské škole na úkor zaměstnání, vzápětí dodala: *Každopádně chápu, že pro některý rodiče to je hodně důležitá věc, mít to dítě někde, aby mohli uživit rodinu, tomu rozumím.*“ (U1)

Důležitou roli potom hraje pádný důvod k tomu, aby rodiče využívali internátní mateřské školy opravdu jen tehdy, mají-li k tomu pracovní důvody *„No asi když by to člověk potřeboval, že fakt by pracoval někde v nějaký továrně, kde se pracuje na tří směnný provoz, tak asi kdyby se nedalo nic dělat tak bych byla ráda, kdybych toho mohla využít nebo třeba když teď mě napadá v týhle situaci covidový a bych byla nějaká zdravotní sestra nebo doktor a makala bych v nemocnici od rána do večera, možná že bych toho byla i ráda využila. Já asi kdyby nebylo zbylí tak bych to nezavrhovala úplně, že to je něco špatnýho, když do práce chodit musím, ale hlídání nemám.*“ (U2) V několika výpovědích se objevoval fakt, že rodiče v některých případech této služby vyloženě zneužívají. *„Spíš bych byla radši, kdyby se ty internátní mateřské školy nějak právně ošetřily a byl tu pouze pro ty, kteří by to opravdu potřebovali a že to dítě tady bude jen tehdy, když rodiče budou v práci, aby se toho nedalo zneužívat. Prostě dát sem dítě, protože maminka jde s kamarádkou na kafe není adekvátní důvod.* (U6) Právě pádný důvod k umístění dítěte na noc do školy s noční péčí je další důležitý faktor. Učitelky můžou v případě podezření do toho zasáhnout a k rodičům promluvit. *„Můžu s nimi samozřejmě promluvit, protože když pak to dítě začne nějakým způsobem...jak to říct jednoduše...haprovat jo, že začne mít nějaké psychické problémy, tak si toho rodiče vezmu do kanceláře, promluvím s rodičem a obvykle se stane že se ten rodič nad tím zamyslí a změní to, zlepší to. Zatím se mi nestalo, že by to bylo nějak, že by byly vysloveně, že nám do toho nic není jo, vždycky si nechají říct.“* (U1)

Samozřejmě se zde ještě nabízí možnost nechat své děti u jejich prarodičů. *„Osobně bych řekla, že pokud má někdo ještě schopné prarodiče, kteří se o to dítě postarají, tak je to jakoby lepší než internátní mateřská škola.“* (U3) Bohužel však ne všichni rodiče rodičů si již užívají důchodového období a na místo toho stále dochází do práce. *„Ale jak říkám, rozumím tomu, že ti rodiče rodičů odchází v dnešní době do důchodu docela pozdě a jsou unavení, takže nemají stále sílu se o to dítě starat.“* (U3) Tím pádem pak padá i hlídání dětí prarodiči. Méně častým, ale i přesto běžným důvodem může pak být i to, že babičky a dědečkové děti už sice do práce nechodí, ale bydlí v jiném městě nebo dokonce okrese než jejich děti. *„Jako takhle, jsou rodiče, kteří prostě nemají jinou možnost, třeba je to pár, který pochází úplně od jinud a prarodiče těch dětí bydlí daleko, takže nemají možnost to dítě vozit k prarodičům*

na hlídání nebo nemají tady takové kontakty, aby jim to dítě někdo 3x v týdnu večer někdo pohlídal.. ‘‘ (U3)

Nebo kdybych neměla prarodiče, kteří by mohli pohlídat mi dítě. Jako já osobně kdybych to potřebovala a neměla bych jinou možnost tak asi jo no, je to blbý říct, ale asi jo no, co jiného bych měla dělat. ‘‘ (U2)

Zajímavým způsobem pak můžou reagovat různí známí nebo kamarádky učitelek, které v internátní mateřské škole pracují. *„Nedej bože když jsem někde řekla že pracuju v mateřské škole s internátním provozem tak to bylo „to snad né, co to je za divné rodiče, že nechají dítě přespat ve školce? ‘‘ (U8)*

Často se pak objevovala odpověď v takové podobě, kdy člověk nedokáže predikovat v jaké situaci se během života ocitne. Tudíž je téměř nemožné říct, zda by v budoucnu dali jejich dítě do mateřské školy na noc. *„Ale člověk nikdy neví, do jaké situace se dostanu, kdy třeba budu s dítětem sama a budu potřebovat jít do tý práce. Takže nikdy nevím, kdy co přijde, ale nechtěla bych. ‘‘ (U4)* samozřejmě člověk může vyjádřit svůj názor, nicméně pak se během jednoho dne může několik věcí najednou a za tuto službu bude vděčný. Člověk není jasnovidec, aby si někde přečetl, co ho čeká další den, měsíc či rok. *„Za mě ne, to říkám na rovinu, já mám názor takový, že z pohledu mámy bych je sem nedávala. Neberu to teď z toho pohledu pedagoga, kdy je to moje práce, kterou vykonávám, těm dětem se věnuji, no ale z pohledu rodiče rozhodně ne. (U5)*

Pouze jedna z participantek by umístění dětí na noc nezavrhl a této služby v internátních mateřských školách by využila. *„Určitě, já tady mám strašně šikovné paní učitelky, který jsou jednak mladý, jsou nabité, kreativní, protože pořád vymýšlejí nějaké akce a všechno možný, takže vůbec bych se toho nebála. ‘‘ (U8)*

Z výpovědí participantek je patrné, že internátní mateřské školy by vyhledávaly až v krajní nouzi, pokud by nenašly hlídání v rodinném kruhu. *„Ale myslím si, že ve chvíli, kdy mám tu možnost jinou, tak bych volila právě tu jinou možnost, než nechávat to dítě ve školce. Tato školka je zajímavost, je to pro děti zábava, máme pro ně spoustu možností, co tam s nimi dělat a děti to snášejí velmi dobře. ‘‘ (U3)* Téměř většina učitelek se pak ztotožňuje s tím, že dítě by mělo zůstat na noc v domácím prostředí. Protože tyto chvíle, které stráví po boku svých rodičů, jsou jedny z nejcennějších a postupně s věkem se zdaleka nedají nahradit. *„Každopádně já si osobně myslím, že dítě, než půjde do školy, tak patří hlavně k mámě a tátovi, a tu internátní docházku bych já osobně nevyužívala. (U1)*

„Nikdy jsem nedávala přednost práci před svými dětmi. Tak malé děti by měly mít zázemí u svých rodičů.“ (U9) Z tohoto hlediska už to je pouze na rodičích, jak si nastaví své priority, zda se budou věnovat více rodinnému životu nebo kariéře.

6 SHRnutí VÝzkUMU Internátních MATEŘSKÝCH ŠKOL

Na základě stanoveného hlavního výzkumného cíle jsme se snažily zjistit možné odlišnosti vzdělávání v internátních mateřských školách. Z výsledků obsahové analýzy školních vzdělávacích programů jsme se dozvěděly, že tyto dokumenty nevykazují žádné odchylky v rámci vzdělávací činnosti, protože náplň učiva je v těchto zařízeních je stejný jako v jiné veřejné mateřské škole. Vzdělávání dětí probíhá pouze v dopoledním, příp. v odpoledním bloku, nikoliv ve večerních hodinách.

Nicméně na základě výpovědí z interviewu s učitelkami internátních mateřských škol jsme dospěly k několika závěrům. Ačkoliv úplně nesouvisí se vzdělávacím obsahem, zastupují velkou část v jiných aspektech. Internátní provoz je charakteristický pro brzký ranní či večerní čas a zejména pak noční hodiny strávené v mateřské škole. Protože děti by tuto dobu trávily obvykle doma, je třeba jim vytvořit takové podmínky, aby pro ně bylo prostředí mateřské školy co nejvíce podobné tomu rodinnému.

Ve velké míře závisí na tom, zda děti na noc do školy chodí pravidelně nebo se tak stává pouze ve výjimečných situacích. V případě, že jejich rodiče chodí na směny, tak internátní péči využívají poměrně často. Dokonce si spaní domlouvají společně se svými kamarády. Nicméně mohou nastat i různé neplánované situace, které nelze dopředu předvídat. Nejhorší možný scénář je, když jim nemá děti kdo pohlídat. Za takových okolností pak rodiče umístí své potomky do mateřské školy s noční péčí. Právě pracovní povinnosti a jejich následná vyčerpání bývá nejčastějším důvodem, proč děti dochází do internátní mateřské školy. Naštěstí jsou v mateřské škole vždy učitelky, které se dokážou vžít do role rodiče a chápou, že rodina musí zabezpečit chod domácnosti strážce, aby byla funkčně a finančně zajištěna. Právě z tohoto hlediska se pak musí spoléhat na učitelky v mateřské škole, aby v nich mohly děti strávit čas.

I přesto se ve výpovědích často objevovalo tvrzení, že by rodiče neměli dávat přednost zaměstnání před dětmi a být s dítětem co nejvíce doma. A v noci to platí dvojnásobně. Děti nemusí takovéto oprostění snášet vůbec psychicky dobře a může to mít pro ně do budoucna negativní dopad. Proto není ani trochu překvapivé, že učitelky tuto možnost zcela nezavrhlly, ale ani se k ní nepřiklání. Většina výpovědí tak byla neutrálního charakteru.

6.1 Diskuse

Získané výsledky z praktické části porovnávám s výzkumem *The influence of boarding school to young children* (Laiser, Ndiku Makewa, 2016) z časopisu *International Journal of*

Educational Research. Cílem této studie bylo zjistit, jaký vliv mají internátní mateřské školy na malé děti. Kromě učitelů, kteří figurovali v obou výzkumech jako participanti, byly v textu, se kterým jsem výsledky následně diskutovala, navíc začleněni i rodiče dětí, jenž využívají internátní mateřské školy.

V obou výzkumech se shoduje fakt, že děti jsou do internátních mateřských škol umístěny z různých druhů rodin. V převážně většině se jedná o rodiče pracovně vytížené, kteří jsou v zaměstnání od rána do večera nebo dokonce v nočních hodinách. Dále jsou to děti svobodných rodičů, kdy matka nebo otec vychovává dítě samotné bez druhého partnera. V zahraničí studii se ještě objevily děti, kteří jsou sirotci v důsledku úmrtí rodičů nebo pak děti, jejichž rodiče trpí nějakým závažným onemocněním.

Výpovědi obou studií naznačují, že všichni pedagogové souhlasí s tím, že internátní mateřské školy nejsou zcela vhodné pro děti v tak malém věku. Nicméně zúčastnění participanti si jsou vědomi různých okolností, kterým se nevyhýbají ani rodičům, a proto se pro ně stane tato instituce záchranou. Právě díky času strávenému v prostředí mateřské školy jsou děti pod neustálým dohledem a je o ně co nejlépe postaráno. Děti mají po celý čas k dispozici různé vzdělávací hry, pomůcky nebo jen hračky, díky kterým rozvíjí tvořivé a fantazijní idey. Kromě toho jsou součástí různých akcí a programů, které se jim vštěpují do paměti a v jistém slova smyslu rozvíjí své znalosti a dovednosti o kus dál. Zároveň jsou v kolektivu se svými vrstevníky, což je příznivé pro jejich sociální oblast rozvoje.

Nicméně je třeba se na to dívat i z druhé stránky, kdy umístění dítěte do internátních mateřských škol pro ně může mít negativní dopad. Každé dítě snáší změnu prostředí jinak, proto je třeba se připravit v rámci adaptace na nejhorsí. Pokud však strach z odloučení od rodičů přetrvává, může to u dítěte vyvolat traumatický zážitek. Děti většinou zpočátku pláčou a rodičů se nechtějí v žádném případě vzdát. V případě mé studie vyšlo najevo, že učitelky dovolují dětem nosit si jejich oblíbené plyšáky nebo cokoli jiného, bez čeho nemůžou být. Pokud se situace nelepší, tak zasáhne učitelka. Ve studii ze zahraničí je uvedeno, že v případě nepřítomnosti učitele se dítěte zastane starší žák, který situaci zvládá v pořádku. Na tomto příkladu je vidět jasný náznak prosociálního chování.

Hlavní záměr obou výzkumu sice vypovídal o internátních mateřských školách, i přesto se každý zaměřoval na něco jiného. Nicméně ve většině případů se výpovědi mých participantek shodovaly s výsledky participantů v zahraniční studii.

ZÁVĚR

Bakalářská práce pojednává o specifikách v internátních mateřských školách, jenž nabízí kromě denního režimu i večerní a noční provoz. V širším slova smyslu lze říct, že jejich výskyt je docela vzácný, protože působí pouze ve třech krajích České republiky. Na tyto předškolní vzdělávací instituce je nahlíženo ze dvou stran. Existují dvě skupiny, z nichž jedna internátní mateřské školy naprosto zavrhuje a nedokáže si představit, že by jejich děti umístily do mateřské školy i na noc. Z jejich pohledu je velmi obtížné porozumět tomu, proč jiní rodiče tyto mateřské školy, zajišťující noční péči, volí. Na druhou stranu jsou tu i rodiče, pro které se tyto instituce stávají nezbytné při zaměstnání na směny.

V teoretické části práce je popsán obecný přehled vzdělávání dětí v mateřských školách. Protože vzdělávání musí mít určitou úroveň, musí vycházet z několika pramenů určených pro předškolní vzdělávání. Těmto dokumentům se věnuje právě druhá kapitola teoretické části, která přibližuje jejich obsah a zpracování. Stěžejní byla poslední kapitola, která je zaměřena výlučně na internátní mateřské školy. V ní je podhalen jejich charakter, který nabízí do těchto institucí umístit své dítě v případě náročnější práce rodičů. V neposlední řadě je popsán jejich vznik až po aktuální přehled působících internátních zařízeních pro vzdělávání dětí předškolního věku.

Největší specifikum bylo zaznamenáno v souvislosti s provozem mateřských škol, který poskytuje docházku dětem po celých 24 hodin od pondělí do pátku. S tím souvisí i zabezpečení adekvátních podmínek pro jejich pobyt. Ten si žádá hned několik náležitostí v oblasti životosprávy. V pedagogické profesi není na denním pořádku, že by pracovní povinnosti probíhaly i v nočních hodinách, proto je to vnímáno jako jedinečnost internátních mateřských škol. V návaznosti na tento fakt se pak vynořil další specifický činitel, který ovlivňuje pracovní dobu pedagogů. Ta je sice časově podobná, jako na jiných mateřských školách, ale odehrává se i v nočních hodinách. S provozem těchto institucí pak souvisí i režim dětí, který je třeba naplnit tak, aby byl smysluplný a adekvátně využitý. Z pohledu dítěte je pak třeba vzít v úvahu to, že čas, který děti stráví v mateřské škole namísto rodinného prostředí. Tím, že děti stráví v mateřské škole kromě dne i noc, vzniká mezi nimi a pedagogy užší vazba v podobě osobitějšího vztahu. Právě tohle pouto pak vykazuje jedno z dalších specifik.

Ačkoliv bylo prostřednictvím interviewu zjištěno několik specifik, bohužel nekorespondovaly s hlavním cílem, ve kterém jsme se snažily odhalit odlišnosti v průběhu

vzdělávání v internátních mateřských školách. Toto vnímám jako velký nedostatek a jsem si toho vědoma. Nicméně si myslím, že se mi podařilo naplnit alespoň dílčí cíle, které byly stanoveny.

Věřím, že jsem prostřednictvím této bakalářské práce vyobrazila internátní mateřské školy v tom nejlepším světle a možná díky ní přimějí změnit názor jedinců, kteří tyto instituce zavrhnou. Nebo naopak podnítím rodiče v rozhodnutí o umístění jejich dítěte do internátních mateřských škol. Přece jen dítě může navštěvovat tuto mateřskou školu, ačkoliv internátní péči nevyužívá. Rodič nikdy neví, do jaké situace se dostane a třeba jednou mu přijde tato služba nesmírně vzácná.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1 Behaghel, L. (2017). *Ready for Boarding? The Effects of a Boarding School for Disadvantaged Students*. *American Economic Journal: Applied Economics*, 9(1), 140–164. Dostupné z: <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/app.20150090>.
- 2 Dostál, J. (2011). *Práce s editorem školního vzdělávacího programu*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- 3 Dvořáková, M. (2015). *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada.
- 4 Faltýn, J. (2019). *Česká televize: Internátní mateřské školy*. Dostupné z: https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10101491767-studio-ct24/219411035000018?fbclid=IwAR22WwZFnUdcG5ltb1iYH_-6MIPW6PO0TntPGtRvrAmZes8lkrMfysaJIuI. České Budějovice: Studio ČT24.
- 5 Geisslerová, E. (2012). *Mít přehled: průvodce informačními a poradenskými službami pro mládež v ČR.* (1. vyd.), Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.
- 6 Hronová, Z. (2020). *Aktuálně.cz: Městská školka snů v Jihlavě. Mají tu noční provoz, saunu, bazének s vířivkou i dílnu*. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/galerie-a-video/internatni-materska-skola-jihlava-ms-bystrouska-na-dolech/r~1d6e8f66391d11eaa24cac1f6b220ee8/>.
- 7 *Internátní mateřská škola Ústí nad Labem*. Dostupné z: <https://iskolka.webnode.cz/>.
- 8 Kořátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet* (2., rozš. a aktualiz. vyd). Praha: Grada.
- 9 Laiser, S., & Ndiku Makewa, L. (2016). *The influence of boarding school to young children: A case of two boarding schools in Hai District in Kilimanjaro, Tanzania*. *International Journal of Education and Research*, Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/306841193_The_influence_of_boarding_school_to_young_children_A_case_of_two_boarding_schools_in_Hai_District_in_Kilimanjaro_Tanzania.
- 10 Kolinová, G. (2018). In *Maminka: Školky, kde se nezavírá. Děti tam spí přes noc, rodiče musí pracovat*. Dostupné z: <https://www.maminka.cz/clanek/skolky-kde-se-nezavira-deti-tam-spi-pres-noc-rodice-musi-pracovat>.
- 11 *Mateřská škola s internátní péčí*. Dostupné z: <https://www.msspanelska.cz/>.

- 12 Moris, M. (2013). *Why children as young as three are sent to boarding school in China*. *BBC World Services, Shanghai*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/magazine-24624427>.
- 13 Mušínská, P. (2021). Interview s učitelkou č. 2. Ostrava.
- 14 Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada.
- 15 *Organizace vzdělávací soustavy České republiky*. (2009). Praha: MŠMT. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/system-vzdelavani-v-cr>.
- 16 Pemová, T., & Ptáček, R. (2013). *Soukromá a firemní školka od A do Z: jak založit a provozovat soukromé nebo firemní zařízení předškolní výchovy*. Praha: Grada.
- 17 Průcha, J. (2009). *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru* (3., aktualiz. vyd). Portál.
- 18 Průcha, J., Walterová, E., & Mareš, J. (2013). *Pedagogický slovník* (7., aktualiz. a rozš. vyd). Praha: Portál.
- 20 Průcha, J. (2017). *Moderní pedagogika* (6., aktualiz. a rozš. vyd). Praha: Portál.
- 21 Smolíková, K. (2005 [i.e. 2006]). *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy* (2. vyd.). Praha: Výzkumný ústav pedagogický.
- 22 Smolíková, K. (2006). *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický.
- 23 Splavcová, H., & Vatalová, J. (2018). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* (4. upravené vydání). Praha: Výzkumný ústav pedagogický.
- 24 Šafránková, D. (2019). *Pedagogika* (2., aktualiz. a rozš. vyd). Praha: Grada Publishing.
- 25 Šlégl, J. (2012). *Dějiny výchovy dětí předškolního věku*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně.
- 26 *Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání s názvem „Jsme rádi na světě“*. (2018). Praha: MŠ Stachova.
- 27 *Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání s názvem „Podej mi ruku“*. (2018). Jihlava: MŠ Na dolech.
- 28 *Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání s názvem „S lehkostí motýlka společně rozplétáme složitosti světa“*. (2004/2005). Praha: MŠ Přetlucká.
- 29 *Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání s názvem „Večerníček čaruje“*. (2016). Most: MŠ Františka kmocha.

- 30 Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání s názvem „Zahradní poznání“, (2016). Praha: MŠS Dražanská.
- 31 Valenta, J. (2013). *Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem*. (5. aktualiz. vyd) Praha: ANAG.
- 32 Zelníčková, I. (2020). Idnes.cz: Zpravodajství. *Děti se s učitelkami loučí ráno, v jihlavské školce se saunou nocují*. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jihlava/zpravy/skolka-jihlava-bosch-provoz-nocni-ucitelka-deti-vysocina-nonstop.A200113_526234_jihlava-zpravy_mv.
- 33 Zormanová, L. (2014). *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. (1. vydání). Praha: Grada.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

IMŠ	Internátní mateřská škola
ISCED	International Standard Classification of Education
MŠ	Mateřská škola
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
MZ ČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
SPC	Speciálně pedagogické centrum
ŠVP	Školní vzdělávací program
TVP	Třídní vzdělávací program

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Schéma významových kategorií získaných z ŠVP.....	28
--	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Významové kategorie získané z interviewů	32
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Informovaný souhlas s účastí na výzkumu.....	62
Příloha 2: Okruhy otázek k interviewu	63
Příloha 3: Ukázka transkriptu interviewu s učitelkou č. 3	65

PŘÍLOHA 1: INFORMOVANÝ SOUHLAS S ÚČASTÍ NA VÝZKUMU

INFORMOVANÝ SOUHLAS S ÚČASTÍ NA VÝZKUMU

zaznamenaného pro účely výzkumného projektu bakalářské práce pod názvem

Specifika předškolního vzdělávání v školských vzdělávacích programech internátních mateřských škol.

Souhlasím s účastí ve výzkumu vedeném studentkou Kamilou Rozehnalovou z oboru Učitelství pro mateřské školy na Fakultě Humanitních studií na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Hlavním cílem tohoto výzkumu je odhalit odlišnosti v průběhu vzdělávání v internátních mateřských školách.

Souhlasím se způsobem, jak bude zachovávána důvěrnost a jak bude má identita chráněna během výzkumu i po jeho skončení.

Souhlasím s nahráváním mého rozhovoru s výzkumníci a s analýzou výsledného zvukového záznamu a jeho přepisu.

Dávám souhlas k tomu, že výzkumnice může v odborné publikaci citovat informace, které jí poskytují.

Rozumím tomu, že pokud se v průběhu rozhovoru objeví nepříjemná otázka, mohu odmítnout odpovědět či rozhovor kdykoliv ukončit.

Beru na vědomí, že bakalářská práce bude zveřejněná v sekci závěrečných prací na Univerzitě Tomáše Bati a také v národním registru závěrečných prací Theses.cz.

Dávám své svolení výzkumnici, aby rozhovor, na kterém jsem se spolupodílela, použila za účelem sepsání bakalářské práce.

V

dne

Podpis participanta

Podpis výzkumníka

PŘÍLOHA 2: OKRUHY TÉMAT K INTERVIEW

1. Pedagogická praxe učitelky

b) Internátní mateřské školy nejsou zcela rozšířené v ČR. Působila jste dříve v jiné MŠ nebo Vaše nynější pozice učitelky je pro Vás první?

Doplňující otázka:

- Pokud jste již pracovala v jiné mateřské škole, jak vnímáte přechod na tu současnou?

b) Co vás vedlo k tomu stát se učitelkou v internátní mateřské škole?

2. Provoz internátních mateřských škol

a) Jaká je oficiálně stanovená doba, kdy mohou přicházet rodiče a předat Vám dítě a poté si ho zase vyzvednout?

b) Jakým způsobem je zabezpečen počet pedagogických pracovníků ve třídě pro děti využívající internátní docházku?

Doplňující otázka:

- Střídáte se v provozu internátní péče? Podle čeho nebo jak volíte směny?

c) Prostřednictvím čeho evidujete počet dětí využívající internátní provoz na daný(ou) den/noc?

d) Mohla byste mi popsat, jak probíhá režim dítěte od jeho příchodu až po dobu, než si ho vyzvedne jeden z rodičů?

3. Adaptace dítěte v internátní mateřské škole

a) Jak děti snášejí dlouhodobější pobyt v MŠ?

Doplňující otázka:

- Jakým způsobem pomáháte dětem adaptovat se prostředí, pokud má problém při odloučení od rodičů?

b) Jak vnímají děti to, že zůstávají v mateřské škole i přes noc?

4. Využití internátních mateřských škol

a) Kdo všechno využívá IMŠ? Jaké jsou nejčastější důvody rodičů k umístění dítěte do mateřské školy na noc?

b) Využívají rodiče dětí IMŠ pravidelně nebo spíše výjimečně?

c) Zaregistrovala jste, že by v některých případech rodiče internátní mateřskou školu vyloženě zneužívali?

5. Pohled na internátní mateřské školy učitelkou

a) Jaký je Váš názor na IMŠ? Kdybyste měla v budoucnu umístit sem i své dítě, zvážila byste to?

b) Jaká pozitivní situace se vám zaryla do paměti během internátního provozu?

Doplňující otázka:

Co třeba nějaký negativní zážitek, vzpomenete si?

PŘÍLOHA 3: UKÁZKA TRANSKRIPTU INTERVIEWU S UČITELKOU Č. 3

J: Internátní mateřské školy nejsou zcela rozšířené v ČR. Působila jste dříve v jiné MŠ nebo Vaše nynější pozice učitelky je pro Vás první?

U3: *No je to moje první s internátním provozem, ale předtím jsem už 8 let byla v klasické mateřské škole, tedy bez internátního provozu.*

J: Je něco, na co jste se těšila v souvislosti s tím přechodem?

U3: *Tak těšila jsem se na to, jak tam s těmi dětmi budu i přes noc, protože to je vždy takové zajímavé a je to takové jinačí. A třeba když je hezky, tak úplně zbožňuji, když má někdo noční v tom květnu nebo v červnu, nebo i to září je ještě hezké, když tedy není zrovna pandemie, tak ta noční přijde na 7 večer, ale tak my chodíme už na pátou večer, převezme si ty děti a třeba ještě večer s nimi jde na procházku nebo si ještě večer udělají večeri na zahrádce, no snažíme se jim to zpříjemnit, aby jim tam nebylo smutno jo, takže vymýšlíme různé takové aktivity. A je i takové zajímavé tam přes tu noc tam s nimi být. Oni si k vám najdou i jiný vztah, protože v tu chvíli nás berou už jinak než jako učitelky.*

J: Co třeba nějaké obavy, měla jste?

U3: *Tak určitě jsem měla strach, že tam budou spát děti, které to budou špatně snášet a my už předtím, nechci říct, že vyzkoušeli, ale člověk takto jezdí s dětmi na různé školky v přírodě a na různé tábory, kde s těmi dětmi jsme 24 hodin denně, třeba 4 dny nebo i celý týden, ale jezdí většinou ty větší děti, ti předškoláci, kteří už to dávají. Ale takhle když si potom uvědomím, že mi tam spí 3leté děti přes noc, nespí tam sice často, ale přece jenom jsou takoví, tak je to takové zvláštní. My tedy máme štěstí, kterým to nevadí, kteří jsou zvyklí, a dokonce i takové, které tam dlouho nespí, tak mýrují doma, kdy už zase půjdou spát do školky přes noc, takže tohle jsme se bály. Bály jsme se i zdravotních důvodů, protože většina „divných“ nemocí se projeví v noci, v tu nejméně vhodnou dobu. Takže různé takové ty dýchací problémy přes noc nebo jiné. No, takže tohle taky byla věc, které jsme se bály, ale naštěstí musím zaklepat, že zatím jsme žádný problém neměli, rodiče jsou vzorní a a přesání nám nedávají děti s příznaky rýmy, kašle a v tomhle jsou rodiče skvělí, že to dodržují a respektují.*

J: Co vás vůbec vedlo k tomu stát se učitelkou v internátní mateřské škole?

U3: *No u mě to bylo trošku složitější, já jsem to měla ze začátku jinak, protože já jsem původně germanista, kdy jsem studovala německou historii a literaturu a já jsem popravdě řečeno s dětmi nikdy pracovat nechtěla a my jsme dokonce jako malí tady s kamarádkou hráli hru v autobuse kdo první rozbrečí dítě v autobuse v kočárku (smích), takže já jsem nebyla úplně typická paní učitelka jako třeba moje sestra, která chtěla být vždy učitelka na ZŠ a je. A když jsem dostudovala tu germanistiku tak jsem hledala práci, ale úplně mi to nešlo a nemohla jsem najít nic odpovídajícího, co bych chtěla dělat a potom mě oslovila nejmenovaná firma tady ve městě, která tehdy, před těma 10 lety asi, tady měla hodně rodin německých, které pro ni pracovaly. Ty rodiny měly samozřejmě malé děti a oni chtěli mít ve školce někoho, kdo bude těm dětem rozumět a pomáhat jim. Takže já jsem první roky ve školce pracovala jako mentor, pro tyhle německy mluvící děti a začalo mě to bavit, tak jsem si řekla, že možná je to cesta a vlastně jsem studovala dálkově a až potom jsem ještě pokračovala další 4 roky ve školce už jako učitelka. Takže vlastně až potom jsem si dodělala vysokou školu, druhou (smích), dodělala jsem si titul a vlastně tady ta internátní školka je iniciativa té firmy, protože to tak chtěli, a protože se mnou už předtím spolupracovali, tak oslovily paní ředitelku. My totiž spadáme pod další tři mateřské školy, kde máme nad sebou ředitelku, a oni oslovily tady tu paní ředitelku s tím, že by mě chtěli za vedoucí té mateřské školy, kvůli tomu, že už se mnou tu komunikaci nějakou delší dobu. Takže tímto způsobem jsem se potom dostala do naší internátní mateřské školy.*

J: To je docela zajímavé, nejen to, že jste původně neměla vlohy k tomu být učitelkou, ale hlavně že jste působila v té školce s dětmi německých rodin a pak jste přešla. Jak vnímáte vůbec ten přechod na tu internátní mateřskou školu?

U3: *Tak jedna velká změna je samozřejmě pracovní doba, protože my máme 4 třídy, no a klasicky na 4 třídy byste měla 8 pedagogů, ale my jich máme 10, s tím, že ty dvě zajišťují vždycky tu brzkou ranní směnu od 5 nebo tu večerní do těch 6-7 hodin a jedna paní učitelka je tam vždy pro tu chvíli, když by někdo měl zájem o to přenocování dítěte ve školce. Jakože neustále se točíme v takových divných směnách, já jsem na to vypracovala takový kruh směn, kterému do dneška nikdo nerozumí, jen já (smích) a taky neustále někomu píšu, kdy má chodit do práce, takže se třeba může stát, že 3, 4 týdny za sebou chodí holky jenom na odpolední. Jo že opravdu se to otočí, že ve chvíli, kdy nikdo nespí v té školce tak vy jako noční jste tam jakoby navíc, tak chodíte jak potřebujete nebo jak*

potřebují kolegové a dokonce se u nás i často stává, že paní učitelky nejsou ve své kmenové třídě, ale přejdou do nějaké jiné.

J: Aha, takže máte zabezpečen chod mateřské školy navíc o dva pedagogické pracovníky. Jak vůbec probíhá jejich střídání, nebo jak jsou stanoveny směny?

U3: *Ano, to je ten můj kroužek směn, který se vlastně točí po týdnu, takže správně na každého z nás vyjde noční pouze jednou za 10 týdnů. Takže každý týden se ten kroužek malinko otočí, takže jednou za 10 týdnů máte pátou, pak máte dvě sedmé, dvě deváté, pak zase dvě sedmé, dvě deváté a pak máte večerní, to je od 1 do 7 a pak máte noční od 7 do těch 5 ráno. Je to trochu složitější, ale funguje nám to takto (smích).*

J: Jaká je oficiálně stanovená doba, kdy mohou přicházet rodiče a předat Vám dítě a poté si ho zase vyzvednout?

U3: *Tak pokud se jedná o dítě přihlášené k internátnímu provozu, protože ne všechny rodiče dětí využívají internátní provoz, tak můžou přicházet už v 5 hodin ráno, takže si je přebíráme a pak začínají od 6 hodin postupně chodit i ostatní děti. A děti můžou přijít nejpozději do 8:10. To už je samozřejmě limit, protože pak by to mohlo narušovat naše činnosti s pozdním příchodem, a hlavně je to kvůli povinné školní docházce předškoláků. Nicméně ve chvíli, kdy jde ten rodič k doktorovi nebo něco tak jsme schopni to tolerovat a dítě přijmout kdykoliv. Potom může jít dítě domů po obědě, tedy ve 12 hodin no a v době klidu máme školku uzavřenou, nikdo se tam nedostane, rodiče by nás museli kontaktovat např. voláním. Další možnost je pak od 2 do 6, kdy si rodič může dítě kdykoliv vyzvednout no a po 6. hodině už najíždí ten internátní provoz, takže jakmile tam dítě zůstane po 6. hodině do 7 tak je tam ta hodina internátní, kdy dítě od nás dostane večeři a buď může jít domů navečeřené nebo do postýlky. Jakmile už si ho rodič nevyzvedne do 7. hodiny tak už je to ten internátní spací, kdy tam spí do rána. Prostě po 7. hodině večer už bychom neměli dítě vydat a mělo by tam zůstat přes noc.*

J: Prostřednictvím čeho evidujete počet dětí využívající internátní provoz na daný(ou) den/noc?

U3: *Máme vytvořenou takovou jednoduchou tabulku, kterou si rodič může stáhnout na internetu a ve chvíli, kdy jsou to rodiče, kteří tohle mají pravidelně a vědí, že využívají hlavně ten noční, tak chceme po rodičích, aby nám to nahlásily alespoň 14 dní dopředu. Nicméně ta tabulka je na měsíc dopředu, takže úplně nejvíc rádi jsme, když nám ke konci*

měsíce dají tabulku na nový měsíc. Oni si to tam jednoduše zaškrtnou a já už se potom o to starám, abychom nezapomněli a věděli, kdo tam má přijít dřív a kdo tam bude přes noc. A taky hlavně kvůli jídlu, protože kuchyň musí připravovat snídaně, večeře, druhé večeře, když tam to dítě spí.

J: Popište mi, jak probíhá režim dítěte, který dochází na internátní provoz.

U3: *Tak když dítě přijde v těch 5 ráno do školy, tak je pro něj nachystaná na šestou snídaně, takže dítě přijde, většinou jsou ještě takoví unavení, takže nějaká klidová činnost, máme tam koberec s polštářky, takže se děti ještě zavrtají a usnou a necháme spát. Ale s příchodem těch dalších dětí kolem půl 7 se začnou budit, pokud mají zájem no a potom po té 7. hodině už to probíhá klasicky, děti dál přicházejí, mají většinou nějakou připravenou činnost u stolečku, samozřejmě kdo chce, ten kdo nechce si jde hrát. Já nejsem úplně zastávce toho, že ty děti mají pevný program. Spíš jsem ráda, když si hezky hrajou, když vidím, že si nehrajou, tak jim přidělím práci, aby se zklidnily a tak. Většinou to jsou nějaké hry na zemi, holčičky si malují u stolu, kluci na zemi mlátí věcma, klasika a potom máme rozdělený ranní a komunitní kroužek, takže máme dva. Jeden je před svačinkou a jeden po svačině. Na tom před svačinkou tak v těch 8:10 když už přestávají chodit děti, tak se pozdravíme, řekneme si, kdo je ten den služba, řekneme si, co nás ten den čeká, zeptáme se, jestli někdo má nějaké přání na ten den, jestli nám třeba chce říct, že má dnes narozeniny, svátek a podobné věci a pak se jde svačit. A po svačince máme ten druhý, komunitní kroužek, to je potom ten, ve kterém se věnujeme tématu týdne. Takže většinou si něco povíme, zazpíváme si, něco si zahrajeme, nějakou pohybovku. A protože jsme věkově smíšené třídy, tak předškoláky odesíláme ke stolu, kde je pro ně připravená nějaká 10ti minutová práce, kterou dělají sami. V září to ještě nejde tak úplně samo, ale teď už s tím nemají problém. Většinou tam mají všechno k tomu přichystané a musejí si tak nějak sami poradit s tím, co s tím mají dělat, takže tam mají různé pomůcky jako nůžky, papíry, lepidlo a tuší, že se tam bude asi něco vyrábět a stříhat. A s malými dětmi v tu chvíli trénujeme to, co už s předškoláky není potřeba, takže takové ty infantilní pohybové hry, které předškoláky už nebaví a samozřejmě klademe velký důraz na to, abychom byli co nejvíce venku. A protože máme oběd už v 11:15, tak už před 10. hodinou se snažíme odcházet do šatny, abychom vždy alespoň tu hodinku byli venku. Tohle je někdy docela stěžejní, protože někdy to prostě člověk nestíhá, když chcete dělat výtvarnou činnost, když chcete něco vyrábět, tak 25 kouskama to zabere docela dost času, ale tak snažíme se no. A pobyt venku*

trávíme nejčastěji na zahradě, když tedy není po dešti a je suchá. Samozřejmě nechybí ani pocházky v okolí, třeba kolem řeky po cyklostezce, kde v tu dobu nikdo není, takže to máme celý pro sebe. Pak se tedy vracíme na oběd a po něm některé děti odchází domů a jiné děti odchází na lůžko odpočívat. Většinou pak úterý, středa a čtvrtek máme doplňující aktivity v době odpočinku pro předškoláky. Je tam angličtina, němčina, jsou tam polytechnické kroužky, tanečky, zpívání, je tam toho strašně moc. Takže v tu chvíli, co na ně předškoláci chodí, tak sedí u stolku až je budou mít, tráví na nich hodinu a pak většinou dostanou ještě práci malou. Pak o 13:45 se vstává z postele, ve 2 svačina a pak zase odchází některé děti domů. A to odpoledne, kdy tam děti zůstávají déle už trávíme většinou volnou hrou, doděláním nějakých činností z dopoledních aktivit, které někdo nestihl. Třeba v naší třídě probíhá výuka němčiny, takže mám dlouho odpolední a pořád nemám ranní, tak někdy si po svačince odpolední uděláme takový opakovací kroužek s němčinou, abychom všechno nezapomněli. A pokud to počasí dovolí, tak protože máme hezkou zahradu hned za školkou, tak odpoledne trávíme i tam. No a potom, v 6 hodin večer je první večere pro ty, co tam zůstávají déle. A pokud tam děti spí, tak v 7 hodin mají druhou večeri, to je jen taková malinká, když některé děti jsou zvyklé jíst později. Potom máme ve školce vířivku, takže pokud děti mají náladu, tak si před tou druhou večerí skočí do vířivky, trochu se tam ovíříme, uvolníme a pak už se převlečou děti rovnou do pyžámek, dáme si tu druhou večeri v pyžamech, většinou následuje nějaká pohádka. Snažíme se aby kolem té 8, nejpozději v půl 9 byl v postýlkách, protože v 6 hodin by měly vstávat. My je tedy někdy necháváme spát dýl, protože to někteří potřebují, ale v 6:50 je budíme už tak či tak. My vlastně máme ložnici zvlášť, takže ten pedagog, který je tam na té noční může odcházet a přijímat nové děti, které už ráno přichází. Ty dveře do té ložnice jsou zavřené a oni vědí, že když vstanou, otevrou si dveře, jdou se převléct a přichází do třídy, už jsou prostě samostatní.

J: Vy jste mi to úplně do detailu představila. Docela mě zaskočila ta vířivka, kterou tam máte k dispozici.

U3: *Jo je to určitě super, je to pro děti něco nového. Jako je to samozřejmě hezká věc, ale máme tam vlastně i saunu, kam chodíme jednou za dva týdny každá třída, ale C*

J: Rozumím, nejlepší způsob, jak právě nechat vyblbnout děti a vybit z nich tu energii je právě pohyb, to se v sauně asi nestane.

U3: *Tak ono aji právě tím, že to je nové, my jsme otevřeni teprve druhý školní rok, tak máme hodně malé děti a oni vlastně do nové školky nepřichází předškoláci že, přichází tam*

tříletáci, takže my jsme měli total minulý rok průměrný věk dětí 3,8, takže to bylo skvělý a teď už je to trošku lepší, no a s těmihle malými dětmi to ani jinak nejde, já jsem pracovala 3 roky v autistické třídě a právě jsem se tam naučila, že je lepší jim oznámit, kdy se co bude dělat, aby se tak jako zvládly připravit. Oni si pak řeknou třeba mám posledních 5 minut, takže dostavím si to, než se bude uklízet. Protože si pamatuju, že začátky u autistů byly výborný v tom, že jsem řekla (protože jsem na to byla zvykla u těch zdravých dětí), tak za 5 minut uklízíme a oni všichni dostaly brutální hystěák a koukali na mě. Tak v tu chvíli jsem si uvědomila, že takhle na ně nemůžu. Takže my jsme se naučili na hodinách v kolik je kde jaká rafička se svačí, v kolik se chodí ven a děti už někdy sami prudí a koukají, protože ví, že paní učitelky přetahují a je třeba dělat něco jinýho. A prostě si ten čas hlídají sami

J: To docela zírám, že už si vědí rady s časem. Co třeba pak ta večerní doba, jak vnímají děti to, že tam jsou i přes noc?

U3: No, je to takové..mě tam pravidelně zůstávají 3 rodiny. Jsou to většinou sourozenci, což je skvělý a málokdy se stane, že tam je dítě samotné. Mám tam teda jednu holčičku, která nemá sourozence, někdy se jí stane, že je tam sama, a to není příjemné, protože to dítě si nechce úplně pořad povídat nebo hrát s dospělým a radši by byla s někým jiným, ale to se nedá nic dělat. Ale my jsme minulý rok, když jsme s tím začali, aby si děti zvykly a víc se na to těšily, tak jsme dělali takové věci, že třeba moje třída, protože většina internátních dětí je v mojí třídě, protože jsme se snažili je smrsknout do jednoho kolektivu, tak celá moje třída, jednou třeba za měsíc, trávila noc ve školce, ač to potřebovali nebo ne, dala jsem to jako možnost a který z rodičů to chtěl využít, tak z těch 25 se jich přihlásilo 18 a to opravdu byli 3,5-4 letý děti. Takže jsme vymysleli nějaký program, když bylo hezký počasí, tak jsme tam měli noční bojovku na hřišti nebo jsme něco vyráběly v polytechnické místnosti, která je součástí školky a oni se na to pak strašně těšily a potom už kvůli pandemii jsme to dělat nesměli, tak pak chodily a ptaly, jestli by tam zase mohly spát. I dokonce rodiče říkali „paní učitelko, my to sice nepotřebujeme, ale až tady zas bude nějaké takové organizované spaní tak dejte nám vědět“. Takže v podstatě tu někdy máme 2-3 děti, které to potřebují a potom další dvě, které tu jen chtějí spát. Takže si myslím, že to snáší opravdu velmi dobře a je to hlavně díky tomu, že opravdu chtějí a ne o tom, že by tam jen seděly, koukaly na televizi a pak šly spát.

J: Tak to je velmi dobrá zkušenost, že to vnímají až tak dobře. Takže očividně neřešíte ani situace, kdy by dítě mělo problém při odloučení od rodičů?

U3: Neměla jsem ten problém. Jednou teda když jsme tam spali všichni jako celá třída, tak jsme tam měli jednoho chlapce, který byl už předškolák, takže velký kluk, ale byl takový mamánek. No a on mi celou dobu říkal, že tady nechce zůstat, nicméně rodiče strašně chtěli, aby tam zůstal, protože on za celou dobu ani ještě u babičky nezůstal, že jsou z něj úplně nešťastní a říkala jsem tak to nechte, při nejhorším bydlíte kousek, tak byste pro něj přišly, nebudeme to teď řešit. Takže on celý ten večer to bylo o tom, že tam nechce zůstat, a já jsem říkala jo v klidu S., vyřešíme to až to přijde, uložíme děti, nebudeme je zbytečně stresovat. On zas pochopil, že nebudeme všem ostatním vykládat, že si pro něj přijedou rodiče, takže to on tomu takto rozuměl, protože jsme si to řekli. No a pak jsme si šli po sprše lehnout, a on byl docela unavený, protože jsme měli plno aktivit venku. Tak jsem mu říkala, víš co S., tak si jen přilehni, poslechneš si pohádku a pak brnkne domů, no jenže on pak usnul. A ráno v 7 se probudil a úplně koukal a já jsem byla připravená, že když se vzbudí, tak bude takový zmatený, tak jsem si sedla vedle něj a říkala jsem mu no ahoj, tak co dobrý? A on teda koukal. Říkám no vidíš, zvládl si to. Ne že by potom vyhledával spaní ve školce, on teda ne, ale říkává, že když to zvládl jednu noc ve školce tak to zvládne i jinde. Takže si v podstatě myslím, že to těm dětem může pomoci nebo i těm rodičům, když se dítě nechce odloučit, tak v tom kolektivu je mu hloupé plakat v 6ti letech před ostatními, takže to jako udrží. Není to asi z psychologického hlediska úplně ideální stav, ale sám sebe podnítí v tom, že není žádné mimino a zvládne to, takže může to i pomoci. Ale jinak si myslím, že všichni jsou v pohodě. Mám tam teda jednu holčičku, ta je taková mazlivější a má tam i bráchu, tak tam někdy přijde, že jí je smutno, ale vždy to spraví klín paní učitelky.

J: Chápu, v tomto případě jako u holčičky je třeba být osobitější a navázat rodinný přístup.

U3: Ano, to je pravda. Ale pozor, taky to má jedno úskalí, ve chvíli kdy jste víc než paní učitelka, začnou být docela drzí a je to jako když hlídám bráchovi děti, tak první, druhý den jsou v pohodě, ale ten třetí už je to takový že „nechci, nejdu“ a je to v tý školce stejný. Třeba ze začátku jsem v té školce s dětmi spala hlavně já, protože kolegyně mají děti nebo bydlí dál než já, takže já si brala hodně směn. To ke mně měly takový jiný přístup, sice jako na jednu stranu takový přátelštější a hlubší, ale na druhou stranu pak byli někteří drzí, takže jsem jim to musela znova vysvětlit, a připomenout jim pravidla. Ale jako těch pozitiv je určitě víc.

J: Máte pocit, že děti, které dochází na tu internátní docházku se toho naučí víc než ti, které tam jsou jen na celodenní provoz?

U3: *Tak v tomhle ohledu asi ani ne, protože v době toho internátního provozu my ty děti ničím neprudíme, že by měli něco dělat nebo kdoví co vyrábět, vymýšlet nebo něco takového. Spíš ta sebeobsluha, že jim jde líp, protože když tam jsou s námi a jdeme ven nebo třeba do sprchy nebo cokoliv, tak je dost necháváme samotné. Oni prostě reagují na instrukce jako svleč se, oblékni se, připrav si pyžamo, čisté prádlo, tak je vidět, že ty děti co tam s námi jsou a my třeba potom jedeme na školku v přírodě a já řeknu „připravte si čisté prádlo na židličku na zítra“ tak ti, co spávají ve školce, tak už ví co mají dělat a ten zbytek kouká, neví. To je asi tak jediné, ale z hlediska výuky by je to nějak ovlivňovalo.*

J: Vy jste říkala, že tam jsou 3 rodiny, co využívají internátní provoz pravidelně, jsou tak i takoví, co toho spíše zneužívají?

U3: *Ne tak to ne. Trochu jsme se toho, nechci říct, že bály, ale u některých rodin přece jen máte takový pocit, že by toho mohly zneužít a hodit dítě na krk nám a on tam bude spát. Popravdě řečeno by se klidně mohlo stát, že to dítě by tam přišlo v pondělí ráno a odejde v pátek v 6 večer a my proti tomu nemůžeme nic říct, protože my tu jsme od toho, abychom mu vyhověli. Navíc rodiče to zaplatí, takže by to bylo proti nám. Ale nestalo se nám to ani jednou jedinkrát, že bychom měli pocit, že v tý školce je někdo, kdo tam nemá být. I ti rodiče se jakoby omlouvají svým způsobem, že třeba přijdou a říkají nám, že jim to takhle blbe vyšlo, že tento týden opravdu potřebují, aby tady to dítě spalo. Ale třeba pak zase, teď když tam jedna holčička spala 3 dny po sobě, což se teda stává málokdy, většinou to je jen jedna až dvě noci, tak tatínek si jí pak v 7 ráno vyzvedl, odvedl si jí domů, nevím teda jestli byl po noční a nespál a přivedl nám jí zase až ve dvě odpoledne jo, takže to dopoledne trávil spolu. To je u nás taky možnost, že my nemáme úplně striktně daný, že ten den, co je ve školce, musí odebrat svačinu, oběd, svačinu. My si s tím můžeme vlastně můžeme dělat co chceme, takže my jim to různě vyškrtáme. Protože E. chodila přes noc, potom v 7 ráno šla domů a přišla ve 2 odpoledne, takže to dopoledne s tím rodičem stejně strávila a věřím, že to dopoledne někdy dá tomu dítěti víc, než s ním strávit večer a noc. Jako opravdu se potom snaží ti rodiče těm dětem to vynahradit.*

J: Kdo vůbec využívá internátní docházku?

U3: *Máme většinu dětí, kolem 60% co u nás je, tak jsou děti rodičů pracujících na směny a je to využíváno hlavně kvůli tomu, že mají ten směnný provoz. A byli jsme plánovaní i pro*

rodiče, kteří jsou zdravotníci, takže sestřičky, lékaři, kteří si nějakým způsobem musí plánovat směny, ale popravdě řečeno těch tam je minimum, myslím, že 10 dětí ze 100 tam má rodiče pracující v téhle zóně. A zbytek jsou spíš spádové děti, těch pár, co bydlí okolo školky.

J: Jaký je Váš pohled na internátní mateřská škola? Kdybyste měla v budoucnu umístit sem i své dítě, zvážila byste to?U3: Já jsem sice bezdětná, ale já nevím no...Jako takhle, jsou rodiče, kteří prostě nemají jinou možnost, třeba je to pár, který pochází úplně od jinud a prarodiče těch dětí bydlí daleko, takže nemají možnost to dítě vozit k prarodičům na hlídání nebo nemají tady takové kontakty, aby jim to dítě někdo 3x v týdnu večer někdo pohlídal, takže pak naprosto rozumím tomu, že ta školka je pro ně prioritní, ale zase ještě do minulého roku tady ta školka nebyla, takže to museli řešit nějakým AuPair hlídáním nebo nějakýma holkama, které ty děti takto hlídají. Ale osobně bych řekla, že pokud má někdo ještě schopné prarodiče, kteří se o to dítě postarají, tak je to jakoby lepší než internátní mateřská škola. Tato školka je zajímavost, je to pro děti zábava, máme pro ně spoustu možností, co tam s nimi dělat a děti to snáší velmi dobře, to vůbec nemám pocit, že by z toho byly nějaký špatný, že tam zůstávají. Ale myslím si, že ve chvíli, kdy mám tu možnost jinou, tak bych volila právě tu jinou možnost než nechávat to dítě ve školce. Spíš bych se snažila asi pro to rodinné zázemí. Ale jak říkám, rozumím tomu, že ti rodiče rodičů odchází v dnešní době do důchodu docela pozdě a jsou unavení, takže nemají stále sílu se o to dítě starat.

J: Vzpomenete si na nějakou situaci (ať už pozitivní či negativní), která Vás v roli učitelky IMŠ potkala, zasáhla?

U3: Hmm, my spíš máme takové vtipné historky z vysílání (smích), těch máme jako spoustu. Jako přijde mi třeba pozitivní, že třeba když jsem měly to organizované spaní v té školce, aby si to všichni děti vyzkoušely, tak jak ty maminky byly takové úzkostlivé a všechny si v tu chvíli na nás vzaly kontakt a potutelně nám volaly, jestli jsou děti v pořádku. Bylo to takový hezký, až mě to teda rozčilovalo pak (smích), ale potom nám i připravily snídani (ač jsme měly snídani od školky, protože to máme zaplacený), tak ráno v 7 přišly maminky – ony se teda domluvily bez nás učitelek, takže jsme o tom nevěděly. No a přišly teda a posnídaly s námi. Donesly nám bábovky, koláče, jogurty no a sedly si tam k nám ke stolům a prostě jsme spolu posnídaly. Bylo to někdy v říjnu, takže bylo i hezky,

protože jsem měly otevřené dveře i do té verandy a do těch zahrad. Myslím si, že tohle bylo strašně hezký a v normální školce se tohle nedělá a asi byste takovou situaci nezažila.

U3: A něco negativního ohledně toho internátního provozu asi ne. Ale někdy si říkám, když tam jsou ty děti do těch 7 večer, tak mě třeba mrzí, protože vím, jak fungují směny v dané firmě, že se ti rodiče nedokážou domluvit líp a že ti děti přichází v 6 ráno a odchází v 7 večer, ač by tam byla možnost lepší komunikace, a to dítě tam pak zůstane od 4 odpoledne samo. Jo že vlastně ten den to nevyužívá nikdo další, a tak vždycky tohle je taková věc, která mě mrzí, že třeba 3,4 hodiny je samo a už ho taky nebaví s tou učitelkou furt něco hrát. A ani vás popravdě řečeno nebaví 3 hodiny tam s dítětem sedět na zemi a posílat si autíčko, takže za mě asi tohle, že se ti rodiče nedokážou líp zorganizovat, ale to asi není nic neobvyklého a určitě se to děje i na klasických školkách.

J: To chápu, není to úplně ideální, když tam zůstane dítě samotné, a hlavně asi se to ani nevyplatí z hlediska provozu.

U3: No to už je pak o něčem jiném ten provoz, ale to zase na delší dobu, to by bylo na dlouho.

J: Rozumím, to už není předmětem mého interviewu. Tak jo, moc Vám děkuji za Váš čas a ochotu poskytnutí informací.